

ОБЕДИНЕТИ НАЦИИ

РАМКА ЗА РАЗВОЈНА ПОДДРШКА НА ОБЕДИНЕТИТЕ НАЦИИ

2010-2015

ОБЕДИНЕТИ НАЦИИ

РАМКА ЗА РАЗВОЈНА ПОДДРШКА НА ОБЕДИНЕТИТЕ НАЦИИ

2010-2015

UN COUNTRY TEAM

Resident Agencies:

Ms. Maria Luisa Silva Mejias
UN Resident Coordinator
UNDP, Resident Representative
UNFPA, Representative

Mr. Carlos Maldonado
UNHCR, Representative

Mr. Sheldon Yett
UNICEF, Representative

Ms. Erika Kvapilova
UNIFEM, Regional Programme Director

Ms. Anna-Eva Radicetti
IOM, Chief of Mission a.i.

Ms. Marija Kisman
WHO, Head of Country Office a.i.

Ms. Tatjana Sikoska
UN Theme Group on AIDS Chair

Non-resident Agencies:

Ms. Zamira Eshmambetova
UNECE, Director of the Technical
Cooperation Unit

Mr. J. Christophe Bouvier
UNEP, Director and Regional
Representative Europe

Mr. Engelbert Ruoss
UNESCO, Venice Office BRESCE, Director

Mr. Grzegorz Donocik
UNIDO, Chief of the Regional
Programme for Europe and NIS

Mr. Mark Levin
ILO, SRO-Budapest, Director

I. ВОВЕД

Земјата има направено значителен напредок во нејзиниот премин кон демократија и кон функционална пазарна економија од нејзиното осамостојување во 1991 година. Сепак, таа и понатаму се соочува со предизвик во однос на постигнувањето на рамномерен и одржлив развој.

Државата се уште се опоравува од економскиот, политички и социјален застој предизвикан од долготрајната транзиција. Иако Охридскиот договор стави крај на меѓуетничкиот конфликт во 2001 година, и ги утврди основите за мир и стабилност, неговиот постојан надзор и имплементација останува од суштинско значење за меѓуетничката кохезија во државата. Ова уште повеќе добива на важност во актуелниот контекст на сеуште сложен регионален политички пејсаж.

Членството на државата во Европската унија е најсигурниот пат за државата да постигне забрзан човеков развој и во тој смисол пристапувањето кон ЕУ беше суштината на развојната агенда на државата откако Европскиот совет и' додели статус на земја кандидат во декември 2005 година. Пристапување кон ЕУ исто така го зајакнува општественото единство, и истото има широка поддршка од целото население без разлика на етничката или политичката припадност.

Аспирациите на државата за пристапување кон ЕУ создаде потребниот потенцијал за политички, економски и социјални реформи кои уште повеќе ја зајакнаа заложбата за придржување кон Милениумската декларација и остварување на Милениумските развојни цели (MDGs). Во таа смисла, промовирањето на рамномерен и сеопфатен развој базиран на човековите права ја дава основата за идната националната развојна агенда. Во насока на остварување на оваа агенда, Владата утврди амбициозна програма која има за цел да го потенцира економскиот развој, да го подобри животниот стандард на граѓаните, да создаде работни места, да се бори против корупцијата, да ги зголеми можностите за образование, да ја развие демократијата и да ги подобри меѓуетничките односи.

Процесот на конвергенција на државата кон стандардите на ЕУ ќе биде проследен со предизвици, поради големите социо-економски разлики во однос на земјите членки на ЕУ (брuto домашниот производ по жител е само 27% од просекот на 27-те земји членки)¹, разликите со соседите и недоволниот капацитет на јавната администрација. Уште повеќе, патот кон ЕУ нема само да бара од државата да изготви и донесе стандарди и закони кои се компатибилни со оние на ЕУ туку исто така многу ќе зависи и од капацитетот на државата да ги имплементира истите. Во овој смисол, поддршката од ОН за изградба на институционалните и стратешките капацитети на државата и на граѓанското општество за креирање на политики и нивна имплементација беше и ќе продолжи да биде инструмент кој ќе и' овозможи на државата целосно да го исползува процесот на пристапување кон Европската унија и да стане земја членка на ЕУ.

'ОН ќе ја поддржат Владата и граѓанското општество во развивањето на институционален и стратешки капацитет кој е од суштинско значење за обезбедување на сеопфатен и одржлив развој кој се заснова на владеењето на правото и почитувањето на човековите права за сите граѓани во мултиетничка држава'

Изјава за мисија на ОН

¹ Економски профил на БЈР Македонија, Европска комисија, Директорат за проширување.

Иако, по Лисабонскиот европски совет во 2000-та година, Европската унија цврсто ја потенцираше меѓузависноста на економските, социјални и еколошки политики, искуството покажува дека економските и политичките критериуми се оние кои доминираат во раните фази на пристапување кон Европската унија. Прашањата кои се однесуваат на социјалниот развој и заштитата на животната средина и кои ќе бидат од суштинско значење за фактичката конвергенција на државата кон Европската унија, се прашања кои се решаваат во подоцнежната фаза на пристапувањето. Континуираната инволвираност на агенциите на Обединетите нации ќе биде од суштинско значење за надополнување на агендата за пристапување кон ЕУ преку давање на поддршка на реформите и развој на капацитетите во овие два важни национални развојни приоритети. Уште повеќе, умеењето кое е признато од ОН и почитуваната неутралност во промовирањето на локалниот развој и кохезија исто така ќе придонесе кон забрзување на бенефициите за граѓаните од пристапувањето кон ЕУ, истовремено зајакнувајќи го социјалниот и меѓуетничкиот дијалог.

Како поддршка на државата за постигнување на целите да стане модерна демократија и земја членка на ЕУ, тимот на Обединетите нации во државата (UNCT), согласно својата *изјава за мисија* и во тесна соработка со Владата, граѓанското општество и меѓународната заедница, изготвија рамка за развојна поддршка на Обединетите нации (УНДАФ) за периодот 2010-2015.

Целта на оваа рамка е да ги насочи капацитетите на ОН да дадат придонес и да ги надополнат националните напори за исполнување на националните приоритети и Акцискиот план во насока на интеграција во ЕУ, особено во областите кои се инхерентни на мандатот на ОН и каде што тимот на ОН во државата има потврдено искуство и експертиза, како и единствена можност за пристап и користење на меѓународното знаење и слични искуства, особено од успешните земји кои поминале низ транзицијата.

Главните аналитичките основи за УНДАФ програмата 2010-2015 се *Националниот развоен план на Владата 2008-2013* и другите стратешки документи за национален развој, актуелниот УНДАФ 2005-2009 и евалуацијата на истиот, *Стратешката анализа на активностите на ОН за 2006 година од аспект на пристапување на државата кон Европската унија*² и годишните извештаи за напредокот на Европската унија во однос на напредокот на земјата кон членство во Унијата.

Подготвителното планирање за УНДАФ 2010-2015 беше направено на сеопфатен и консултативен начин, со вклучување на сите агенции и програми кои се присутни во државата (УНДП, УНИЦЕФ, СЗО, УНИФЕМ, УНФПА, ИОМ, УНАИДС³, УНХЦР, УНЕСКО и МОТ) како и агенциите кои немаат постојано седиште (УНЕП и УНИДО). Во текот на процесот на утврдување на стратешките приоритети беше посветено посебно внимание на идентификување на компаративните предности на тимот на ОН за државата во однос на националните развојни предизвици и приоритети како и на фокусот на програмите на најголемите развојни партнери на државата како што се ЕУ, Светската банка и други билатерални и мултилатерални организации кои се присутни во Македонија⁴. Тимот на ОН за државата оддржа и стратешка работилница во септември 2008 година каде, заедно со националните соработници и развојни партнери, ги дефинираше стратешките приоритетни области за соработка на ОН, кои соодветствуваат на целите на УНДАФ. Понатаму, на работилницата

² Види горенаведениот извештај од Хју Фрејзер и Ванчо Узунов, *Стратешка анализа на активностите на ОН од аспект на пристапувањето на државата кон ЕУ*.

³ На ниво на државата застапен од претставник на УНАИДС кој ја координира работата на заедничкиот тим на ОН за ХИВ/СИДА на техничко ниво и тематската група на ОН за ХИВ/СИДА на политичко ниво (и двете се состојат од УНДП, СЗО, УНИЦЕФ, УНХЦР, ИОМ, WB, УНФПА and УНИФЕМ).

⁴ Билатерални донатори во државата се Австрија, Франција, Германија, Грција, Италија, Јапонија, Холандија, Норвешка, Народна Република Кина, Шпанија, Словенија, Шведска, Швајцарија, Велика Британија и САД. Мултилатерални донатори се ЕУ, ОБСЕ и меѓународните финансиски институции на ОН како што се: Меѓународниот монетарен фонд, Светска банка, Европската банка за обнова и развој, СЕВ и EIB.

за стратешко планирање, тимот на ОН за државата заедно со Владата и главните чинители ги изготвија и потврдија програмските столбови на УНДАФ.

Во таа смисла, целосно засновани и усогласени со националниот развој на земјата, како и базирани на компаративните предности на ОН и капацитети да делува, утврдени се следните три стратешки области на УНДАФ 2010-2015: социјалната вклученост, локален и регионален развој и заштита на животната средина. Притоа, како важни испреплетени теми беа утврдени развојот на капацитети⁵ кој ќе овозможи ефективно и транспарентно владеење, подобро координирање на помошта, човековите права, родовата еднаквост и креирањето на култура на меѓуетничка кохезија кои треба да се интегрираат во сите програмски активности на ОН во рамките на УНДАФ.

УНДАФ 2010 – 2015 е изготвен врз основа на три програмски столбови, формулирани како трите излезни резултати на УНДАФ

Социјална вклученост/УНДАФ резултат 1 – До 2015 година сите социјално исклучени лица ќе имаат зголемен пристап и поквалитетни услуги и можности да уживаат целосен и продуктивен живот.

Локална самоуправа и територијален развој/ УНДАФ резултат 2 – До 2015 година локалното владеење и територијалниот развој се подобрени со цел промовирање на рамномерен развој и меѓуетничка и социјална кохезија.

Заштита на животната средина / УНДАФ резултат 3 – До 2015 година централните и локалните власти имаат подобрени капацитети за интегрирање на политиките за намалување на ризикот од катастрофи врз животната средина во националните и локалните рамки за развој, и заедниците и граѓанските организации поефективно учествуваат во заштитата на животната средина и во планирањето, имплементацијата и мониторингот на заштитата на животната средина и намалувањето на ризикот од катастрофи.

УНДАФ ги содржи во себе заедничките програмски и имплементациски напори на агенциите на ОН за поддршка на државата во постигнувањето на нејзините стратешки развојни приоритети. Нејзината цел е да создава синергии и да ги мултиплицира позитивните ефекти од активностите преземени од други меѓународни агенции, како што се Бретон Вудските институции, донаторите и другите партнери, и УНДАФ резултатите одговараат на три до до пет сектори кои се избрани од Владата и од донаторската заедница за зајакнување на координацијата на помошта⁶. Самостојните активности на агенциите на ОН кои не се дел од заедничките приоритетни области не се содржани во УНДАФ.

УНДАФ има шест делови, по воведот, анализата на состојбата дава аналитичко објаснување околу изборот на приоритетните области на УНДАФ и дава пресек на позицијата и потенцијалот на ОН во државата. Потоа следи делот III во кој се дадени резултатите кои тимот на ОН за државата сака да ги оствари во периодот на УНДАФ, ги идентификува улогите на агенциите и начините на кои тимот на ОН за државата ќе ги постигнува. Делот IV ги прикажува сите активности кои треба да се спроведуваат надвор од рамката на УНДАФ. Делот V ги објаснува организациските форми кои треба да се спроведат за имплементирање на стратегиите на УНДАФ. И конечно, поледниот дел VI објаснува на кој начин тимот на ОН за државата ќе врши мониторинг и евалуација на напредокот во остварувањето на приоритетите утврдени во УНДАФ.

⁵ Јакнење на придонесот на ОН кон Развојот на националните капацитети, Изјава за позицијата на УНДГ, октомври 2006.

⁶ Седница на Владата од 18 декември 2008 година која му наложи на Секретаријатот за европски прашања, во консултација со донаторската заедница, да се согласи на секторски и работни аранжмани за имплементација на секторски пристап.

II. АНАЛИЗА НА СОСТОЈБАТА

Во периодот по осамостојувањето државата оддржа релативно висок степен на политичка и макроекономска стабилност, со бавен но стабилен економски раст, кој беше придружен со неколку надворешни и внатрешни шокови. Економијата, доколку погледнеме од аспект на бруто домашниот производ, порасна по стапка од околу 3-4% годишно, иако креирањето на работни места беше на ниско ниво. Во 2008 година државата оствари значителни 5,3% раст на бруто домашниот производ. Иако тековниот бруто домашен производ по глава на жител го достигна нивото пред периодот на транзиција, државата и понатаму се соочува со континуирана и извонредно висока стапка на невработеност од 33% во третиот квартал од 2008 година.⁷ Најзасегнати се младите (категија на возраст 25-29) кои претставуваат 13% од вкупниот број на невработени, додека 82.1% од оние кои бараат работа биле невработени повеќе од една година. Иако реалните стапки на невработеност е тешко да се утврдат поради големиот неформален сектор, истражувањата на јавното мислење ги потврдуваат мошне високите стапки на невработеност или недоволна вработеност.⁸

И покрај одредени позитивни економски трендови, едно од најактуелните прашања за економијата кое има директно влијание на човековиот развој е несоздавањето на работни места, барем во формалната економија. Неформалната економија е голема и се проценува дека придонесува со 40 до 50% во бруто домашниот производ додека неформалното вработување се проценува дека дистигнува 60% од вкупното вработување⁹. Тенденцијата кон зголемување на нееднаквостите се очекува да продолжи доколку развојот на приватниот сектор не соодветствува со создавање на дополнителни можности за вработување.

Иако во моментот на изготвување на УНДАФ 2010-2015 ефектите од светската економска и финансиска криза не можеше доволно јасно да се утврдат, многу е веројатно дека пролонгираната рецесија во Европа и секаде во глобалната економија ќе го намалат меѓународното барање и ќе го забават економскиот развој во регионот. Ова може да претставува дополнителна состојба во социо-економските предизвици за државата и негативно да влијание на остварениот напредок. Можностите за вработување, приходите од домаќинствата и добивката и инвестициите се очекува да се намалуваат додека разликите во приходите и социјалната исклученост ќе се зголемуваат, освен ако не бидат решавани со соодветни економски и социјални политики кои би можеле да ги ублажат овие влијанија.

Претприемништвото се уште не е доволно развиено и експанзијата на пазарот на трудот не беше доволна за повторно вработување на работниците кои биле прогласени за технолошки вишок од реструктурирањето и приватизацијата, ниту да се апсорбираат оние нови луѓе кои влегуваат на пазарот на трудот. Младите и членовите на ранливите групи (вклучувајќи ги тука и Ромите¹⁰), долгорочната невработеност, лицата со попреченост и жените, особено од руралните области, како и жртвите од насилство се во мошне незавидна состојба кога бараат вработување или повторно вработување така што во Националната програма за вработување беа идентификувани како приоритетна целна група.¹¹

⁷ Истражување на работната сила, Државен завод за статистика, 2008 година

⁸ Анализа на луѓето, март 2008, стр.37

⁹ Светска банка, Македонија. Проценка на сиромаштијата за 2002–2003, Вашингтон Ди Си 2005.

¹⁰ Под ризик: Ромите и раселените лица во Југоисточна Европа, Ресурсен центар на УНДП во Братислава, 2007

¹¹ CERD завршни согледувања, 2007; став 15. CESCR завршни согледувања 2007, став 15-17., CEDAW завршни коментари, 2006, став 33.

Студиите на сиромаштијата покажуваат дека статусот на вработен, големината на домаќинството и нивото на образование на главата на семејството го утврдуваат приходот по глава на жител и статусот на сиромаштија. Пензиите, паричните надоместоци во случај на невработеност и социјалната помош и понатаму се главните извори на приходи за загрозените, што укажува на тоа дека шемите за социјална помош имаат важна улога во намалувањето на сиромаштијата. Сепак, ресурсите доделни за овие бенефиции не обезбедуваат адекватен животен стандард за корисниците¹². Стапките на сиромаштија (релативните и апсолутни) останаа на високо ниво и стагнираат, како што може да се види од неодамнешната проценка на Милениумските развојни цели спроведена во 2008 година, која го потврди бавниот напредок на државата кон остварување на милениумската развојна цел 1, што е и индикатор дека тој е малку веројатно дека ќе биде постигнат до 2015 година. Сепак, стагнирањето на нивото на сиромаштија ја прикрива внатрешната динамика која се случуваше помеѓу различни социјални групи и географски области. Степенот на сиромаштија во периодот 1997-2007 беше во постојано зголемување што укажува дека сиромаштните постепено се оддалечуваат од социјалните и стандарди за живот од остатокот од населението¹³. Исто така, урбаната сиромаштија во секундарните т.е. градовите со средна големина се зголеми како и сиромаштијата кај големите домаќинства со деца.

Ромите, Ашкајлиите и Египќаните, како заедници, се во посебна назавидна состојба, меѓу другото, поради, немањето на лични документи што претставува една од клучните пречки за интегрирање на овие групи во општеството. На пример, тие се уште се соочуваат со правни и институционални пречки за пристап до вработувањето, бенефициите од социјалните услуги и за нивните деца да можат да учествуваат во системот за образование. Сите конфликти во Западен Балкан дополнително ја зголемија загрозеноста на бегалските зедници на овие лица и во најголем број на случаи нивната документација беше изгубена и нивните врски со изворната заедница од каде што потекнуваат беа прекинати, а семејствата раселени.

Анализите на сиромаштијата и социјалната исклученост покажуваат дека постојат повеќе детерминанти на растечките нееднаквости и вкоренетите нивоа на сиромаштија, како што се: (i) високата невработеност; (ii) малите јавни инвестиции во здравството, образованието и социјалната заштита, особено во руралните области; (iii) неможноста системот за социјална заштита да ги амортизира економските шокови и (iv) непостоење на добри секторски податоци и систем за мониторинг на загрозеноста кој оневозможува креирање и имплементација на насочените политики и програми¹⁴. Со цел решавање на овие предизвици, во изминатите две години Владата покренала сеопфатна реформа на вработувањето која опфати прашања и сектори посеопфатни од пазарот на трудот.

Непостоењето на соодветни вештини изгледа дека е една од сериозните пречки за вработување на работната сила и за економски раст. Како што државата ќе се интегрира во европскиот пазар, потребата од реформирање на системот за образование на сите нивоа ќе биде дури и поголема за да се обезбеди конкурентност на работната сила.

Севкупно земено, стапките на упис во средното образование се на ниско ниво споредено со регионалните и меѓународни стандарди. Во моментов околу 32,6% од оние кои се запишуваат не го завршуваат средното образование што не е најповолен процент во споредба со земјите членки на ЕУ каде оваа бројка е околу 10%. Иако стапките на упис во основното образование се речиси целосни, пристапот до образование се разликува помеѓу етничките групи, по региони и по нивоа на приходи. Освен тоа, меѓународните студии (PIRLS и TIMMS) ја рангираат Македонија мошне ниско од аспект на образовните постигнувања.¹⁵ Владата презеде важен чекор напред со тоа што во 2008

¹² CESCR завршни согледувања 2007, став 35.

¹³ Национален среднорочен извештај за Милениумските развојни цели, 2008, стр.10

¹⁴ Студија за детската сиромаштија, УНИЦЕФ, 2007

¹⁵ Анализа на состојбата кај жените и децата, УНИЦЕФ, 2008,

година го прогласи средното образование за задолжително. Сепак, потребен е исто така и значителен напредок т.е. промена и во образовните програми и наставните методи, како и обезбедување дека образованието е пристапно и достапно за сите ученици, за да може оваа одлука и конкретно да се реализира.

Поврзани со образовните постигнувања во основното училиште и понатаму се и можностите за ран детски развој. Неодамна УНИЦЕФ поддржа процес на валидација на стандардите за рано учење и развој (СРУР) при што беше утвено дека на младите деца не им се дава доволно поддршка во сите области н развојот, што најмногу се должи на недоволната и несоодветна поддршка во семејството, заедницата и ограничената достапност на организирани можности за рано учење. Градинките се единствена форма на ран детски развој финансирана од државата. Само 11% од малите деца се вклучени во предучилишно образование поради ограничената инфраструктура која постои само во урбаните области како и трошоците за градинките кои претставуваат ограничувачки фактор за многу родители. Овие ограничувања го попречуваат когнитивниот развој и вештините кои даваат основа за успехот на децата во училиште и пошироко.

Родовите разлики во степенот на постигнувања во учењето започнуваат во средното образование и тоа најмногу кај учениците од ромската, турската и албанската заедница¹⁶. Стапките на оние кои го напуштаат образованието (кај девојчињата Роми и девојчињата кои живеат во руралните и субурбаните области, како и на оние со посебни потреби) се потенцирани како посебен проблем од страна на CEDAW, CRC, CERD, CESC и Комисијата за човекови права¹⁷. Уште повеќе, актуелниот систем за образование не нуди можности за големиот број деца кои го напуштаат образованието повторно да се вратат во образование преку програми за втора шанса.

Среднорочната анализа на Милениумските развојни цели исто така покажа напредок во промовирањето на родовата еднаквост (Милениумска развојна цел 3). Воведувањето на 30% родова квота во 2002 година ја подобри политичката застапеност на жените во Собранието и во локалните совети. Сепак, учеството на жените во донесувањето на одлуки и во извршните функции и понатаму е помало во однос на мажите. Во многу случаи имаме и прекршување на индивидуалното право на гласање, особено во руралните области, поради гласање преку претставник или семејно гласање каде што мажите гласаат за жените од истото семејство. Уште повеќе, извештајот го потврдува ниското ниво на учество на жените на пазарот на трудот и зголемената подготвеност да се работи во неформалниот сектор. Значително помал број на жени имаат независни извори на приходи и, во просек, тие имат пониски плати од мажите.¹⁸

Како што беше признато и од Владата и укажано од страна на соодветни тела на ОН, недоволниот опфат и неимплементацијата на постојните системи за заштита за жртвите на семејното насилство како и соодветни мерки за превенција, бара координирано делување помеѓу институциите.¹⁹ Освен тоа, државата има втора по големина стапка на кривични дела направени од малолетници – 1.856 на 100.000 деца на возраст од 14-17 години во 2005 година.²⁰ Уште поважно е што третманот на кривичните дела од малолетници и понатаму се карактеризира со казнување и осуда, наместо со превенција и рехабилитација. Иако новиот Закон за малолетничка правда ја даде основата за реформата, институционалните и човечки ресурси и капацитети се недоволни за ефективно да влијаат на превенцијата и рехабилитацијата.

¹⁶ Извештај за напредокот во однос на Милениумските развојни цели, 2008

¹⁷ CERD завршни согледувања, 2007; став 18. Завршни согледувања на Комисијата за човекови права, 2008, став 19. CESC завршни согледувања 2007, ств 27. CEDAW завршни согледувања, 2006, став 27

¹⁸ Национален среднорочен извештај за Милениумските развојни цели, 2008,

¹⁹ CEDAW завршни согледувања, 2006, став 23; CAT завршни согледувања 2008, став 19. Завршни согледувања на Комисијата за човекови права, 2008, став 10.

²⁰ *Lost in the Justice System*, УНИЦЕФ, 2007

На полето на здравствена заштита, согласно среднорочната анализа на Милениумските развојни цели на напредокот на државата во остварување на индикаторите за здравствена заштита, направен е значителен напредок кај речиси сите здравствени Милениумски развојни цели. Повеќето од целите се веќе остварени и остануваат оние кои треба да се постигнат до 2015 година. Во моментот, клучните здравствени индикатори се споредливи со другите земји во југоисточна Европа.

Сепак, разни студии кои го анализираат системот на здравствена заштита потенцираат неуспех во управувањето. Иако имплементираниите реформи, во основа, придонесоа за подобро управување со здравствените услуги, потребно е и понатаму да се решаваат некои од клучните прашања, како што е недоволната промена на основна и примарна здравствена заштита, значителни трошоци кои пациентите мора да ги плаќаат од свој џеб, слаба контрола и мерки за одговорност како и премин на здравствените работници кон поатрактивните куративни и урбани области, оставајќи ја превентивната грижа и руралните области неопслужени²¹. Социјално исклучените групи се соочуваат со особени потешкотии во однос на пристапот и квалитетот на услугите за здравствена заштита, вклучувајќи ги и оние за здравствена едукација и здравствена промоција. Причините за ова се двострани – слабото ниво на свест кај граѓаните за барање здравствена заштита, и нискиот квалитет, достапност и пристапност на постојните услуги, особено во секундарната и терцијарната здравствена заштита. Основниот пакет на здравствени услуги нуди широк спектар на здравствени услуги, но истите се со недоволен квалитет.²²

Жените кои што живеат во руралните области како и младите на 15-19 годишна возраст имаат ниско ниво на знаење за сексуалното и репродуктивното здравје. Тие често се соочуваат со традиционални практики кои го попречуваат користењето на соодветни здравствени услуги. Уште повеќе, со стапка од 13,6% регистрирани абортуси на секои 1.000 жени на возраст 15-44²³, државата и понатаму се соочува со високи стапки на абортус кога ќе се спореди со другите европски земји. Со елиминирањето на специјализираните услуги за планирање на семејството од пакетот на примарна здравствена заштита, пристапот до услуги кои се однесуваат на планирање на семејството и до специјализирани услуги за сексуално и репродуктивно здравје е значително отежнат за руралните жени и за жените од другите загрозувани заедници, особено Ромите, како и за адолесцентите и младите до 24 годишна возраст. Иако Македонија има ниска стапка на ХИВ превалентност, студиите на однесување покажуваат дека населението кое е под најголем ризик за пренос на ХИВ се вклучува во повеќе високоризични фактори па во таа смисла услугите за превенција од ХИВ треба дополнително да се прошират во поглед на подобар пристап и квалитет.²⁴

Како и во многу други држави во регионот, слабостите во управувањето се клучната пречка за напредокот на земјата. Борбата против корупцијата и ефикасното и транспарентно обезбедување на јавните услуги останува да биде клучна за граѓаните и деловната заедница. Процесот на децентрализација се очекува да придонесе кон подобрување на јавните услуги, со оглед дека единиците на локалната самоуправа се во подобра позиција да обезбедат ефективни и квалитетни услуги за нивните заедници.

Тековниот процес на децентрализација исто така послужи и како важен инструмент за надминување на меѓуетничкиот конфликт. Ова беше суштината на Охридскиот рамковен договор од 2001 година кој, меѓу другото, не само што донесе мир во државата туку исто така ги утврди и основите за сегашниот двостепен систем на локална самоуправа во Македонија.

²¹ Проценка на националниот систем на имунизација, 2008 УНИЦЕФ/СЗО

²² *People Centered Analysis, УНДП, март 2008, стр.43*

²³ Мултииндикативно кластерско истражување 2006, Државен завод за статистика, 2007

²⁴ УНГАСС извештај 2008 за напредокот на БЈР Македонија.

Три години од започнувањето на реформата со децентрализацијата, широко е признат фактот дека таа значително придонесе кон решавање на етничките поделби, поголема демократија и политичка стабилност. Освен тоа, процесот на децентрализација се гледа како моќен инструмент за давање на повеќе власт на граѓаните и нивно учество во локалните програми и иницијативи, како и нивно подобро вклучување во политичките процеси.

Сепак, несовпаѓањето помеѓу обемот на децентрализираните надлежности и ресурсите кои се на располагање за финансирање на имплементацијата и администрацијата на истите тие надлежности, како од владини трансфери така и од локални даноци, го покренува прашањето за практична оддржливост и правичност на актуелниот систем. Ова особено ги засега малите и рурални општини кои, поради својата големина, често се соочуваат со човечки, административни и финансиски пречки. Неисполнувањето на минималните стандарди на услуги како и проширувањето на јазот помеѓу руралните и урбаните средини може сериозно да им попречи на целите на реформата и да го компромитира целиот процес на децентрализација.

Аналитичкиот процес²⁵ кој му претходеше на УНДАФ покажа дека, без да го исклучиме значителниот напредок во споредба со последниот УНДАФ процес, конкретно во врска со пренесувањето на важните надлежности на локално ниво и соодветната транзиција на повеќето општини (64 од вкупно 84 општини) во втората фаза на фискалната децентрализација, и понатаму постојат значителни предизвици. Иако е направен напредок во пренесувањето на надлежностите во областа на образованието, културата, урбаното планирање и финансикиот менаџмент, децентрализацијата на надлежностите од социјалниот сектор и понатаму бара тесно внимание бидејќи овој сектор значително заостанува во смисол на реален трансфер на надлежностите како што е предвидено со Законот за локална самоуправа.

Имајќи го ова во предвид, постојниот модел за финансирање на локалните услуги не обезбедува еднакви јавни услуги низ целата држава, бидејќи според актуелната формула трансферот на средства за основа го зема постоењето на капацитети. Со тоа, пристапот до образование и социјални услуги е значително попречен за руралните општини каде што такви услуги не постојат.

Освен тоа, ќе бидат потребни дополнителни напори во смисол на зајакнување на административните и финансиските капацитети, подобрување на транспарентност и отчетноста на локалните власти и континуирана соработка помеѓу локалната и централната власт, како и помеѓу самите општини, со цел консолидрање на напредокот и обезбедување на целосна имплементација на новите надлежности и долгорочна одржливост на целиот процес.

Иако Охридскиот рамковен договор ги постави основите за меѓуетничка стабилност, и понатаму се потребни мерки за изградба на меѓуопштинска доверба и социјален капитал на локално ниво. Образование, општинските комисии за меѓуетнички односи и локалните лидери и медиуми и би можеле да бидат важни двигатели во олеснувањето на меѓукултурниот дијалог, изградбата на доверба и процесите за решавање на проблеми.

Една од причините зошто системот на владеење е слаб е поради тоа што сеуште има слабости во социјалниот дијалог (т.е. недостасува смисловен придонес од претставници од организациите на работодавачите и работниците). Државата направи обиди да изгради институции и механизми за социјален дијалог, но овие обиди беа неуспешни во постигнувањето на стандардите за социјален дијалог утврдени од Меѓународната организација на трудот (МОТ) и европскиот социјален модел. Зајакнувањето на социјалниот дијалог недвосмислено ќе го подобри квалитетот на реформските стратегии но исто така и ќе и' помогне на државата да се приближи поблиску до европскиот социјален модел во чии што рамки социјалниот дијалог претставува важна карактеристика.

²⁵ Проценка на извештајот за фискална децентрализација, (УНДП, 2007), кој е признат од меѓународните, национални и локални чинители како важен придонес кон создавањето на децентрализиран систем.

Уште една специфичност на државата е постоењето на значителни социо-економски разлики помеѓу регоните и помеѓу руралните и урбаните области. Земајќи ја во предвид важноста од спроведување на развојни политики кои ќе ги решаваат постојните територијални социо-економски разлики, Владата утврди нормативна и базична институционална рамка и ја иницираше подготовката на Национална стратегија за рамномерен регионален развој. Оваа политика ги надополнува целите на процесот на децентрализација преку обезбедување предуслови за поттикнување на растот и вработувањето, истовремено промовирајќи социјална кохезија и економска инклузија. Уште повеќе, овој пристап и овозможува на земјата да ги исполни приоритетите на ЕУ дефинирани со кохезионата политиката и Лисабонската стратегија како и да ги зголеми капацитетите за апсорбирањето на предпристапните фондови на ЕУ.

Да преминеме на животната средина. Јасно е дека потребата од усогласување на законодавството и практиките за животна средина со меѓународните, а особено со ЕУ стандардите ќе претставува предизвик во наредниот период. Расположивите податоци упатуваат дека индикаторите за животна средина се усогласени со просеците во регионот иако тие, во основа, се значително пониски од нивоата во ЕУ. Потребата од брзо пренесување на ЕУ законодавството во националното законодавство како и развивањето на институционални структури за примена на законите и ефективно управување со се' поголемите еколошки обврски на властите ќе значат значителен финансиски и друг притисок врз државните институции. Со цел олеснување и забрзување на овој процес ќе биде потребна сеопфатна, а истовремено и фокусирана поддршка за зајакнување на базата на знаење од областа на животната средина на сите нивоа.

Во моментот, на ниво на политика, мошне мал напредок е направен во смисол на инкорпорирање на прашањата од животната средина во секторските политики. *Националната стратегија за одржлив развој* која наскоро ќе биде одобрена, заедно со *Стратегиската оцена на животната средина* и *Оцената на влијанието врз животната средина* се очекува да ја дадат неопходната рамка и да бидат политички инструмент за подобра интеграција на политиките за животна средина во програмите за национален и локален развој. Уште повеќе, децентрализацијата на надлежностите за управување со животната средина кон локално ниво исто така ќе бидат предизвик во оваа област.

Освен тоа, ќе се зголемува интензитетот на дополнителни реформи на животната средина кои произлегуваат од потребата за усогласување со растечките меѓународни и строги ЕУ политики за заштита на животната средина. Конкретно, мошне интензивни ќе бидат институционалната промена и барањата за трошоци за прилагодување на претстојното меѓународно и ЕУ законодавство за климатски промени. Уште повеќе, ќе бидат потребни значителни напори за државата да има корист од постојните и идни меѓународни и европски поттикнувања за прилагодување на ефектите од климатските промени и нивно ублажување, како и целосно „зграпчување“ на бенефициите од раното влегување во новата „зелена економија“.

Сепак, капацитетите на националните чинители за развивање и имплементација на успешни иницијативи и понатаму претставуваат предизвик. Системите за мониторинг на воздухот, водата и почвата не се добро дефинирани ниту, пак, се постојани. Ова, од своја страна, ја компромитира точноста и сигурноста на податоците што понатаму го поткопува квалитетот на националното известување кое се однесува на ратификуваните глобални и регионални конвенции и протоколи како и способноста на државата да донесува информирани и навремени одлуки за еколошки прашања. Прилагодувањето на македонскиот сектор на новите чисти и ефикасни стандарди ќе претставува голем предизвик за државата.

Уште еден сериозен тест во секторот животна средина е потребата од трансформирање на индустриските активности. Повеќето индустриски капацитети функционираат со застарена опрема која не одговара на новите еколошки регулативи и стандарди. Високото ниво на енергетски-интензивно производство, емисиите на загадувачи во воздухот, недоволно јасната одговорност за

загадувањата во минатото помеѓу државата и новите сопственици на приватизираните капацитети и објекти, како и генерирањето на отпад и отпадни води од индустриските процеси – сите тие претставуваат сериозна закана за животната средина.

Идентификувањето на причинско-последичните врски помеѓу негативните влијанија на здравјето и животната средина е сложено прашање поради временскиот јаз и повеќето фактори кои заеднички делуваат. Сепак, би можеле да кажеме дека неадекватниот квалитет на воздухот во урбаните и индустриски области, како и во затворениот простор, неадекватното управување со отпадот и отпадните води на национално ниво, неконтролираната употреба на хемикалии и пестициди и небезбедните процеси на производство и продажба на храна најчесто води кон слаба безбедност на храната и сето ова е помеѓу главните закани за здравјето на човекот. Соодветно на тоа, од суштинско значење е воспоставување на ефективни системи за превенција, контрола и проценка на здравствените ризици, согласно националното законодавство и барањата на Европската унија како и препораките на Светската здравствена организација (СЗО).

Државата не припаѓа во групата на високоризични земји кои се подложни на катастрофи што, во комбинација со фактот дека за време на периодот на транзиција на агендата на Владата доминираа социо-економските предизвици предизвикани од таа транзиција, резултираше со мало внимание (па дури и занемарување) на прашањата поврзани со намалувањето на ризиците од катастрофи. Сепак, глобалната анализа на влијанието кое го имаат климатските промени врз животната средина и ризиците од катастрофи ја потенцира потребата од тоа да се има потемелна анализа на ранливоста на земјата во однос на катастрофи и на нејзините капацитети за реакција. Ваквата анализа треба да се зема во предвид во рамките на пошироката реформа на државниот систем за управување со намалувањето на ризикот од катастрофа.

Општа карактеристика на биолошката разновидност на државта се нејзините високи нивоа на разновидност, ендемичност и реткости. Со цел да се заштити оваа богата биолошка разновидност, преку отстранување на повеќе критички закани како што се проблемите во капацитетите и ресурси, несигурната законска и институционална рамка и несоодветната употреба на земјиштето и просторот, државата во моментов развива порепрезентативна мрежа на заштитени области, повторна проценка и повторно прогласување на сите поединечни заштитени области во рамките на таа мрежа, назначување на институции со соодветен капацитет кои можат да управуваат со овие заштитени области и воспоставување на рамка за планирање за управувањето со нив врз основа на законската рамка, стратегиите и секторските развојни планови, предвидени особено со новиот Закон за заштита на животната средина (2004). Во меѓувреме, бариерите за да се постигне „нормативна“ ситуација се постојните разлики помеѓу законската и политичката рамка и реалниот капацитет на институциите, ограничените капацитети и ресурси во повеќето заштитени области, нејасната употреба на земјиштето и сопственичките права, нееднаквата застапност на живеалиштата во мрежата за заштитени области, дуплирањето на активностите на институциите и неадекватните системи за управување со знаењето.

Позиција, приоритетни и компаративни предности на Обединетите нации

Поддршката на намалувањето на сиромаштијата и на оддржливиот развој се карактеристични за мандатот на ОН и тие се директно во врска со можноста на поединците да ги реализираат своите основни човекови права. Во соработка со разни национални чинители во УНДАФ циклусот 2005-2009 година, агенциите на ОН изградија единствена компаративна предност најмногу поради повеќесекторскиот и комплементарен пристап кој го користи тимот на ОН во државата.

Работата на тимот на ОН во државата на полето на **социјалната инклузија** за време на УНДАФ периодот 2005-2009 година беше водена од три меѓусебно поврзани пристапи. Прво, овозможена е поддршка на Владата во идентификувањето и прибирањето на неопходните податоци за воспоставување на сеопфатена и стратешка национална рамка за социјална инклузија, во линија со националната рамка за милениумски развојни цели и политичките барања на ЕУ кои се однесуваат на изготвување на Заеднички меморандум за инклузија²⁶. Исто така, беа направени обиди за зајакнување на вештините за прибирање и анализа на општествено-економските податоци со што се зајакнуваат капацитетите на државата за креирање на политики базирани на докази. Во таа смисла, агенциите на ОН придонесоа кон развивањето и имплементирањето на клучните стратегии, проценки и политички документи²⁷. Тие исто така обезбедија важен придонес во идентификувањето на социјално исклучените групи, степенот и природата на предизвиците со кои тие се соочуваат и начините на нивно решавање.

Второ, тимот на ОН во државата обезбедува значителна поддршка на владините напори за решавање на невработеноста, како на ниво на политики така и на ниво на обезбедување услуги. Една пилот програма за генерирање на вработувања, која беше насочена кон социјално исклучените лица, беше основа за информации за националната политичка рамка за активните мерки на пазарот на трудот. Беше посветено посебно внимание на проценувањето на потребите и начините за продлабочување на поддршката на институциите за пазарот на трудот со цел подобрување на нивниот учинок во развивањето и имплементирањето на активните мерки на пазарот на трудот. Надворешната евалуација на ефектот кој го имаат активните мерки на пазарот на трудот ја потврди вредноста на ваквите мерки за подобро интегрирање на загрозените групи и ја потенцираше важноста на обуките како начин за обезбедување на работни вештините потребни за пазарот на трудот.

Третиот главен столб во поддршката која ја дава тимот на ОН во државата на полето на социјалната инклузија во изминатиот УНДАФ период беше областа на обезбедување на основни услуги. Пилот програмата имаше за цел да ги подобри стандардите и процесите на креирање на политики кои се однесуваат на раниот детски развој и основното образование и таа, меѓу другото, промовираше иновативни пристапи како поддршка на обрзованието на Ромите и децата од руралните средини, како и подобрување на квалитетот на образованието. Освен тоа, тимот на ОН во државата исто така придонесе и кон ревидирање на националната законска рамка и развивањето на политики и стандарди во областа на репродуктивното здравје и ХИВ/ СИДА²⁸. Еден важен аспект во работата на тимот на ОН во државата беше насоченоста кон развивање на капацитетите на институциите за социјална грижа и заштита за да можат да воведат иновативни и алтернативни пристапи во обезбедувањето на услуги кои се однесуваат на репродуктивното здравје и превенција од ХИВ/ СИДА за социјално исклучените лица, за Ромите и за младите. Тематската група на ОН за ХИВ/СИДА²⁹ ја координираше севкупната техничка поддршка на ОН во областа на превенција на ХИВ/ СИДА со обидите на државата за имплементирање на програмите, формулирање на политиката, лобирање и мониторинг и евалуацијата.

²⁶ Комисија на Европската унија, SEC (2004)848.

²⁷ Оперативен план на Владата за вработување во 2007 и 2008; Национална стратегија за информатичко општество; Национален акционен план за родова еднаквост (NAPGE) 2007-2012; Национална стратегија за ХИВ/ СИДА 2007-2011; Национална стратегија за демографски развој 2008-2013; Национална стратегија за динституционализација 2008-2018, Национален акционен план за имплементација на Законот за малолетничка правда 2008-2009; Стратешки и национален акционен план за борба против трговијата со луѓе и нелегалната миграција; Акционен план за борба против трговијата со деца 2005-2008, Стратегија за инегрирање на бегалците и странците во Република Македонија 2008-2015.

²⁸ Преку координација на заедничкиот тим на ОН за ХИВ/СИДА на техничко ниво и на тематската група на ОН за ХИВ/СИДА на ниво на политика.

²⁹ Се состои од УНДП, СЗО, УНИЦЕФ, УНХЦР, ИОМ, СБ, УНФПА и УНИФЕМ.

Со цел решавање на административните пречки со кои се соочуваат заедниците на Роми, Ашкајлии и Египќани на Балканот, поради тоа што немаат лични документи, се имплементира сеопфатна програма за социјален опфат со цел поддршка на овие лица, кои се исто така и бегалци. Како одговор на потребите на овие лица интервенциите се состојат од директна поддршка во олеснувањето на пристапот и обезбедувањето на евиденција, документација, правен совет, застапување пред административните и судски тела како и идентификација и застапување за системски промени во законодавството со цел олеснувањето на административните процедури и отстранување на непотребните пречки за ефективна и еднака заштита на Ромите и Египќаните од страна на државата. Истовремено се дава и поддршка за зголемување на свеста и развојот на капацитетите на граѓанското општество кај овие заедници.

Решавањето на родовата нееднаквост беше во центарот на активностите на ОН кои вклучуваат широк спектар на активности како што се ревидирањето на националниот акционен план за родова еднаквост, развивањето на национален план за млади кој е родово сензитивен, развојот на капацитетите на државните службеници за земање во предвид на родовите прашања во буџетирањето и креирањето на политики. Освен тоа, националните активности се поддржани во насока на политичко овозможување на жените со помагање во подобрувањето на уживањето на женските права за слободно и тајно гласање. Истовремено беше покрената една сеопфатна и заедничка програма на ОН која се насочи на зајакнување на институциите, подобрување на отчестноста и зголемување на свеста со цел решавање на зголемениот број на случаи на семејно насилство против жените.

Компаративната предност на ОН на полето на **локалната самоуправа и територијалниот развој** е својствена на мандатот на организацијата, силната национална и меѓународна мрежа на експертиза, како и долгогодишна практика на сигурен партнер на Владата и на главните чинители на локално ниво. Всушност, ОН се едни од најдолгорочните поддржувачи на процесот на децентрализација во земјата. Агенциите на ОН со текот на времето го имаат докажано нивниот капацитет за брз одговор на потребите на Владата за утврдување и имплементирање на националните политики кои се однесуваат на имплементација на децентрализацијата, но исто така и во посредувањето во партнерства помеѓу сите чинители во тој процес. Односот на ОН со релевантните чинители, како на централно така и на локално ниво, како и воспоставената локална мрежа беа инструментални за олеснување на учеството на заедниците и во поттикнувањето промовирање на политика од „долу нагоре“, како и на застапување на интересите на чинителите. Изградени со текот на времето, внатрешните капацитети кај тимот на ОН обезбедуваат високовалитетен и соодветен одговор на потребите за интервенции.

Непристрасноста и перцепцијата на ОН како објективен посредник е еден од најсилните адути на ОН и особено е релевантен за активностите кои се однесуваат на локалниот и регионалниот развој, каде структурата на чинители и интереси е мошне сложена и често претставува пречка за соодветен дизајн и имплементација на интервенции во применетите политики. Непристрасноста исто така им дава на ОН единствена компаративна предност за поддршка на програмите кои се насочени кон меѓуетничките односи и социјалната кохезија.

Освен Владата, како главен партнер во планирањето и имплементирањето на програмските активности, тимот на ОН во државата има воспоставено тесна соработка со Здружението на единиците на локалната самоуправа (ЗЕЛС), поединечните општини и невладините организации.

Освен експертизата за прашања поврзани со локалната самоуправа и развојни прашања, агенциите на ОН исто така понудија и експертско знаење во одредени секторски политики кои се релевантни за процесот на децентрализација. Тимот на ОН во државата придонесе кон развивањето на одредени клучни закони, политики и длабински проценки. Како поддршка на напорите на Владата за да профункционира децентрализацијата, беше обезбедена експертска поддршка во подготвувањето на Законот за легализација на дивоградбите и неформалните

населби кој решава некои од долгорочните пречки на полето на урбанистичкото планирање и урбаниот развој. Техничката експертиза на тимот на ОН исто така учествуваше и во изготвувањето на Законот за меѓуопштинска соработка кој ќе биде инструмент за поттикнување на партнерството на локално ниво, како начин на решавање на проблемите со капацитетите кои произлегуваат од фрагментираната структура на општините и создавање на економии на обем кај испораката на локалните услуги. Преку проценка на состојбата со процесот на децентрализација и на последователната проценка на фискалната децентрализација, ОН обезбедија стратешки совет на Владата во однос на главните пречки и актуелни предизвици кои бараат политичко делување за продлабочување и исполнување на реформата за децентрализација, кои беа содржани во Програмата на Владата за спроведување на процесот на децентрализација 2008-2010.

Тимот на ОН во земјата исто така обезбеди директна поддршка на единиците на локалната самоуправа во зајакнувањето на нивните институционални капацитети и на човечките ресурси кои ќе им овозможат соодветно и ефективно да ги преземат пренесените надлежности и да го подобрат доброто управување. На полето на меѓуопштинската соработка оваа поддршка им овозможи на единиците на локалната самоуправа да ги истражат начините за овозможување на поефикасни јавни услуги. Добрите практики на управување беа поддржани преку развивање на сложена платформа на дејствија за промовирање на интегритетот кај локалните власти, подобрување на транспарентноста но исто така и овозможување на граѓанскиот сектор да бара отчетност од локалните власти. Во овие обиди, тимот на ОН во државата тесно соработуваше со ЗЕЛС и општинските власти што како резултат имаше изготвување на Етички кодекс на однесување, изготвување на антикоруп индекс и надоградување на административните процедури за обезбедување на основни услуги за граѓаните.

Освен тоа, ОН има докажано искуство со спроведување програми насочени кон посебни социјални групи како што се децата, сиромашните и жените. Агенциите на ОН овозможија значителна поддршка на локалните комисии за еднакви можности, промовирање на родово сензитивно буџетирање и интегрирање на правата на децата во планирањето на локалниот развој. Пристапот кон се базира на човековите права беше оној кој се применува во процесот на планирање на развојот и оперативните интервенции на локално, регионално и национално ниво, со тоа овозможувајќи опфат на загрозените групи во разни фази на процесот и исто така им обезбеди поддршка на локалните и национални институции да ги вклучат во своите активности принципите за добро управување.

Тимот на ОН во државата има докажано искуство во решавањето на **предизвиците кои се однесуваат на животната средина**. Додадената вредност од страна на тимот на ОН во Македонија може да види во неговото искуство во давањето поддршка на државата да ги исполни своите обврски согласно меѓународните конвенции за животна средина и нејзината можност да ги земе во предвид иновативните програми и проекти преку прилагодување на најдобрите глобални искуства на локалните потреби, во комбинација со научната и техничка експертиза на специјализираните агенции и нивните мрежи во конкретни области на животната средина, градењето на партнерства и мобилизирањето на финансиските и човечките ресурси.

Во периодот УНДАФ 2005 – 2009 агенциите на ОН ја помагаа државата преку обезбедување на широк спектар на техничка поддршка на националните институции во исполнувањето на преземените обврски согласно ратификуваните меѓународни конвенции за животна средина. Во овој смисол, континуираната поддршка на агенциите на ОН за Министерството за животна средина и просторно планирање беше од суштинско значење за зајакнување на креирањето на политиките и на капацитетите за управување со животната средина, што му овозможи на министерството да преземе проактивна улога во вклучувањето на политиките за животна средина во националните политики и да учествува во меѓународните политички процеси за животна средина и на меѓународните пазари за јаглерод.

Националните активности за решавање на предизвиците поврзани со климатските промени беа поддржани од разни програми за зајакнување на националните капацитети за мониторинг на климатските промени и за проценка на ранливоста на различни сектори на климатските промени. Ова исто така дава потемелно разбирање за потенцијалните социо-економски ризици од климатските промени кај најранливите сектори и предложените системски мерки кои ги намалуваат негативните влијанија и закани за замјоделството, водните ресурси, биолошката разновидност, шумарството и здравјето на луѓето. Освен тоа, ОН овозможува суштинска поддршка во создавањето на инвентар на гасови кои го создаваат ефектот на стаклена градина и во развивањето на политики за обновлива енергија и енергетска ефикасност, како и мерки за намалување на емисиите на стакленички гасови. Овозможена и е сеопфатна политичка поддршка за воспоставување на правна и институционална реамка за имплементација на Кјото протоколот што, меѓу другото, вклучува Национална стратегија за имплементација на механизми за чист развој како и програми за обуки кои подобро им овозможуваат на надлежните институции и потенцијални пропоненти за проекти да учествуваат на глобалниот пазар на јаглерод.

Поради традиционалната запоставеност на прашањата кои се однесуваат на животната средина, при спроведувањето на индустриските политики и начините на производство, индустриското загадување и еколошките „жешки точки“ особено оние поврзани со големите металуршки капацитети, хемиската индустрија и рудниците претставуваат значителна закана за животната средина. Мерките за чистење и за почисто производство, кои често се доведуваат во врска со големи, обемни и скапи инвестиции, бараат конкретно делување од јавниот и приватниот сектор. Во обидите да се реши негативното влијание врз животната средина, јавното здравје и безбедноста, како локално така и во прекуграничен контекст, беше покрената пилот програма за промовирање на формирање на јавно-приватно партнерство за намалување на влијанието врз животната средина од несоодветниот начин на работа во минатото и сега во областа на рударството. Уште повеќе, во рамките на Иницијативата за животна средина и сигурност, агенциите на ОН направија проценка за да се утврдат ризиците за здравјето на луѓето и животната средина кои се предизвикани од супстандардните начини на работа на рудниците.

Уште повеќе, на државата и' се овозможува широка поддршка во воспоставувањето и промовирањето на центри за почисто и одржливо производство кои им помагаат на претпријатијата да усвојат превентивни технологии и мерки кои го намалуваат негативното влијание кое производните процеси го имаат на животната средина. Ова исто така содржеше и значителна поддршка на државата во обидите за истиснување на производството и потрошувачката на супстанции кои се штетни за озонската обвивка, промовирање на добро управување со хемикалиите и интегрирањето на овие прашања во процесите на развојно планирање.

Тимот на ОН во земјата исто така овозможи навремена поддршка на Македонија во реагирањето во кризни ситуации во врска со поплавите или шумските пожари. Можноста на системот на ОН веднаш да мобилизира финансиски и човечки ресурси резултираше во навремена проценка на штетите кои беа предизвикани од шумските пожари и, потоа, во раното планирање на обновувањето на опожарените места.

Тимот на ОН во државата помогна и во добивање финансиски средства од Глобалниот Еколошки Фонд (ГЕФ) за подобрување на капацитетите на национално и локално ниво за одржување и подобро искористување на потенцијалите во биолошката разновидност во економскиот развој. Во овој смисол, поддршката од тимот на ОН во Македонија беше обезбедена преку имплементација на интегрирана меѓугранична програма за зајакнување на капацитетите и подобрување на практиките за користење на водите, земјоделството, шумарството и рибарството, управивањето со отпадот и зачувување на сливот на Преспанското езеро, со истовремен придонес кон еколошката, економската и социјалната ревитализација на меѓуграничната област. Особен акцент беше ставен

на воспоставување на ефективна институционална и законска платформа за мониторинг на меѓуграничниот слив при што активна улога имаат невладините организации и граѓанското општество.

Понатаму, националните власти исто така добиваат поддршка во развивањето и воведувањето на соодветната мрежа на заштитени подрачја, зајакнувањето на ефективноста на управувањето на природните ресурси на еден оддржлив начин, формирањето на заштитени подрачја во граничните региони како и поттикнување на соработката во меѓуграничните планински области со соседните држави.

III. Очекувани резултати на УНДАФ

„Поддршка на Владата и на граѓанското општество во развојот на институционални и стратешки капацитети кои се од суштинско значење за обезбедување на опфатлив и оддржлив развој кој се базира на владеење на правото и почитување на човековите права за сите луѓе во мултиетничка држава“. Ова е изјавата за мисија на тимот на ОН во државата како и главен репер во однос на кој се мери успехот на резултатите утврдени во УНДАФ 2010-2015.

За време на УНДАФ 2010-2015, тимот на ОН во државата ќе продолжи да ја поддржува развојната агенда на државата и, конкретно, нејзиниот врвен приоритет – пристапувањето кон ЕУ, што одговара на ОН вредностите кои се утврдени во човековите права и во милениумските развојни цели. Зајакнувањето на националните стратешки и институционални капацитети на централно и локално ниво ќе бидат суштината на сите активности на УНДАФ. Во овој контекст, ќе се направат конкретни напори за градење на капацитетите на граѓанското општество така што ќе им се овозможи простор, модели и практики за нивно поголемо учество во процесот на управување.

УНДАФ рамката содржи три УНДАФ резултати и таа ги одразува колективните приоритети на тимот на ОН во државата. Секој УНДАФ резултат ќе биде постигнат преку три резултати на Програмата во државата и преку повеќе излезни под-резултати. Целните резултати се содржани во матрицата на УНДАФ за резултатите и во рамката за мониторинг и евалуација (прилог 1 и 2).

УНДАФ резултат 1 - Социјална инклузија

Крајната цел на тимот на ОН во државата на полето на социјалната инклузија ќе биде да ја поддржи Македонија да им овозможи на социјално исклучените лица подобар пристап кон поквалитетни услуги и можност да уживаат исполнет и попродуктивен живот. Консензусот за фокусирање на оваа цел се базираше на клучните предизвици за социјална инклузија утврдени во повеќе извештаи и анализи, како што е сумирано погоре, националните цели утврдени во *Националниот развоен план 2008-2013*, утврдените компаративни предности на ОН, научените лекции од претходната соработка и потребата од забрзување на обидите во критичните области со цел постигнување на Милениумските развојни цели до 2015 година. Уште повеќе, програмите на тимот на ОН во државата насочени кон најсиромашните и кон социјално најисклучените лица ќе бидат од суштинско значење во оваа фаза на национален развој и во светлината на очекуваните последици од глобалната финансиска криза.

Оваа цел ќе биде остварувана преку имплементирање на три меѓусебно поврзани програмски пристапи кои ќе придонесат кон зајакнување на еднаквоста во државата бидејќи сегашните разлики се сметаат за главна пречка за остварување на забрзан развој и проширување на нивните бенефиции помеѓу граѓаните.

Првиот програмски резултат во државата ќе се фокусира на развојот на човечки ресурси што е суштинско за успехот на среднорочно ниво за оддржлива борба против сиромаштијата, како и за обезбедувањето на социјална инклузија на загрозените. Согласно оваа област, тимот на ОН во државата ќе се фокусира на: а) развој и имплементација на активни политики на пазарот на трудот како што се самовработување и формализирање на нерегистрирани бизниси; б) зајакнување на претприемничките капацитети и развој на приватниот сектор за најсиромашните и с) подобрување на квалитетот и релевантноста на основното образование и подобар пристап до форми на опфат со предучилишно образование.

Поконкретно, интервенциите ќе имаат за цел да дадат поддршка на институциите задолжени за услуги за вработување да имплементираат програми за генерирање на вработување од голем обем, истовремено обезбедувајќи насочена обука и дообука наменета за невработените и зајакнување на доживотното учење. На најзгозените групи во државата ќе им биде дадена проширена поддршка, со акцент на Ромите во најзаборавените субурбани области како и на бегалците преку програми за големување на претприемничката култура и обезбедување на деловна поддршка на сиромашните да започнат свој сопствен бизнис. Ќе се направат напори да се допре и до економски најзаостанатите области преку посебни иницијативи во заедницата и иницијативи кои се поддржани од заедницата, кои имаат за цел социјална кохезија и кои, меѓу другото, ќе имаат за цел да ги интегрираат бегалците и странците во општествено-економскиот живот во државата. Поддршката на Економско-социјалниот совет ќе обезбеди ова тело да има клучна улога во олеснувањето на социјалниот дијалог и промовирањето на подобро управување, транспарентност и отчетност.

Програмските интервенции во образовниот сектор ќе имаат за цел да ја поддржат Македонија да овозможи квалитетно предучилишно и основно образование за сите, како и зајакнување на концептот за доживотно учење од најрана возраст за да може да се подобрат вештините и компетенциите на сите делови во општеството и нивната можност во целост да учествуваат во се' поконкурентниот пазар и глобализирана средина. Сепак, најважно од се', програмските интервенции ќе бидат насочени кон конкретни проблеми со кои се соочуваат повеќето социјално исклучени групи, како што се децата од руралните средини и децата Роми. Помошта најмногу ќе се фокусира на советодавна поддршка за реформа на политиката и промена на наставните програми. Освен тоа, програмската поддршка ќе се состои од: развој на капацитетите за сеопфатно образование и оценување на образовните постигнувања; политички совети за квалитетно образование, планирање на образованието и директна поддршка на техничката обука и преквалификацијата.

Вториот програмски резултат во државата има за цел да ја поддржи националната политика и институционалните капацитети за обезбедување на социјални услуги, што одговара на потребите на социјално исклучените и најзагрозените лица. Сите интервенции во рамките на овој резултат ќе имаат за цел да ги решаваат големите разлики во пристапот до социјални услуги, но исто така и слабиот квалитет на услуги кои не успеваат да ги исполнат потребите на социјално исклучените лица и да одговорат на барањата и предизвиците на транзицијата. Тимот на ОН во државата конкретно ќе се фокусира на социјалните услуги кои се однесуваат на социјалната и здравствена заштита, семејното насилство, сексуалните и репродуктивните права, децата во институциите и другите услуги за загрозени деца како што се малолетници во судир со законот, странци вулнерабилни доселеници и жртви на трговија со луѓе.

Оваа поддршка треба да доведе до реформи во политиките и во стандардите за развој, како и зајакнување на управувањето. Со оглед на тоа што децентрализацијата на услугите за социјална заштита очекува реорганизација на национално ниво, ќе бидат обезбедени интеракции и поврзувања помеѓу програмските интервенции во оваа област и УНДАФ резултатите во локалната самоуправа и територијалниот развој. Исто така ќе биде дадена и поддршка на секторот за

социјална заштита со цел деинституционализација и распределување на услугите, како и формирање на национални системи кои ќе можат подобро да одговорат на проблемите на семејно насилство, грижа за децата и старите лица, како и малолетничка правда. Во рамките на здравствената реформа, агенциите на ОН ќе работат заедно за да обезбедат оддржливост и воведување на алтернативни и иновативни пристапи кои се однесуваат на здравјето на мајката и детето, исхраната, репродуктивното и сексуалното здравје и превенцијата на ХИВ/ СИДА.

Третиот програмски резултат во државата на полето на социјална исклученост ќе се фокусира на промоција на креирање политики базирани на евиденција. Тимот на ОН во државата ќе продолжи да работи со националните и локалните институции за зајакнување на политичките процеси кои се базираат на точни и сигурни докази и анализи, истовремено обезбедувајќи учество и инволвирање на граѓанскиот сектор и професионалните организации. Тој исто така ќе даде поддршка и на националните институции во прибирањето на податоци, за мониторинг на напредокот на социјално исклучените лица, но исто така и во известувањето во врска со меѓународните обврски (EU Laeken индикатори, Милениумски развојни цели, конвенции за човековите права.). Ќе се направат напори за подобрување на капацитетите за прибирање и анализа на податоци кои се однесуваат на популационите и демографски политики, особено оние во врска со сексуалното и репродуктивно здравје. Имајќи ја во предвид сложеноста и меѓусебната поврзаност на социјалните предизвици ќе биде дадена помош на националните и локални креатори на политики за анализирање на доделувањето на јавни средства, истовремено обезбедувајќи соодветен одраз на потребите на децата, жените и на социјално исклучените лица. Тимот на ОН во државата ќе обезбеди редовно споделување на информации помеѓу министерствата и консултации со граѓанското општество со цел да се земе во предвид повеќестраната природа на предизвиците кои се однесуваат на социјалната инклузија.

Програмските активности во оваа област ќе се состојат од повеќе партнери како што се: Министерството за труд и социјална политика, здравство, образование и Секретаријатот за европски прашања, како и други национални и локални јавни институции задолжени за промовирање на вработувањето, превентивното здравје, образованието, социјалната заштита, малолетничката правда, семејното насилство и сл. Тимот на ОН во државата ќе биде партнер на разни собраниски и општински комисии како и на формираните национални комисии како што е Националното координативно тело за Ромската декада, Националната комисија за ХИВ/ СИДА, Националната комисија за УНЕСКО и сл. Граѓанските организации ќе имаат клучна улога во промовирањето на социјалната инклузија и со нив тесно ќе се соработува додека се очекува да се развие и тесна соработка со приватниот сектор во генерирањето на вработување и шеми за развој на претпримеништвото и во промовирањето на алтернативни модели на социјална заштита.

УНДАФ резултат 2 - Локална самоуправа и територијален развој

На полето на локална самоуправа и територијалниот развој, крајната цел на УНДАФ програмата ќе биде поддршка на тековниот процес на децентрализација и претворање во реалност на доброто локално и регионално управување. Потоа, надоградувајќи се на претходното искуство, фокусот на тимот на ОН во државата во рамките на овој резултат ќе биде да даде поддршка на националните власти во решавањето на отворените прашања во политиките и развивање на соодветна финансиска и институционална рамка која ќе им овозможи на локалните институции да ги испорачаат децентрализираните надлежности, како и зајакнување на демократските процеси на локално ниво. Таквиот пристап ќе придонесе кон националната заложба за потемелна имплементација на процесот на децентрализација и ќе го направи системот на локално владеење отчетен, транспарентен и ефективен во планирањето, имплементирањето и мониторинг на

испораката на услугите за локалните заедници што, конечно, ќе води кон инклузивна и поправична територијална распределност на развојните резултати, подобар меѓуетнички дијалог и социјална кохезија.

Во решавањето на горенаведените прашања, тимот на ОН во државата ќе продолжи да помага во развивањето и имплементацијата на националните политики и во обезбедувањето на директна поддршка на локалните власти во определени клучни области. Следејќи ги принципите што прозилегуваат од Конвенцијата на ОН за спречување на корупцијатам (УНЦАЦ)³⁰, сите активности ќе придонесат кон промовирање на партиципацијата, транспарентноста и отчетноста како клучни вредности на локалната власт. И конечно, имплементацијата на принципите на доброто управување и другите предложени мерки ќе имаат исто така позитивно влијание на другите политики, како што е развивањето на човечкиот капитал, руралниот развој, борбата против корупцијата и социјалната заштита.

Согласно *Првиот програмски резултат за државата*, тимот на ОН во државата ќе продолжи да обезбедува значителна поддршка на тековниот процес на фискална децентрализација со цел подобрување на финансиската одржливост на општините. Поддршката која се обезбедува ќе им помогне на националните власти да направат систем за финансирање на локалните услуги со кој ќе се надминат актуелните фискални нееднаквости помеѓу руралните и урбаните и помеѓу малите и големите општини. Новиот модел на фискална децентрализација и подобрените капацитети за генерирање на приходи кај општините ќе обезбедат сите локални власти да ги имаат неопходните средства да обезбедат споредливо ниво на локални јавни услуги и да креираат еднакви можности за сите граѓани да имаат пристап до јавните услуги, без разлика на нивното место на живеење.

Подобрување на квалитетот и ефикасноста во обезбедувањето административни услуги, и испорака на децентрализираните надлежности, ќе бидат еден од приоритетите на овој Програмски резултат за државата. Ова ќе подразбира воведување на иновативен пристап на ниво на заедниците и на овозможување на услугите за изградба на капацитетите на општините за планирање и овозможување на квалитетни услуги, како и развивање и имплементирање на модели кои ќе ги поддржат општините во надминување на недостатоците во капацитетите преку промовирање на меѓуопштинската соработка. Во оваа област ќе биде преземен еден сеопфатен програмски пристап со цел подигнување на свеста кај локалните власти за вредноста на меѓуопштинската соработка како вреден и ефикасен инструмент за ефективно овозможување на општинските услуги. Уште повеќе, на локално ниво ќе бидат промовирани меѓуопштински партнерства за соработка во обезбедувањето на децентрализираните надлежности, меѓудругото и во социјалните сфери. ОН исто така ќе има за цел да ја зајакне својата водечка позиција во овозможувањето на одржливи можности за обука и институционална поддршка за транспарентно и отчетно обезбедување на услуги, подобар пристап и искористување на податоците и информациите и со тоа, градење на капацитетите на локалната администрација за целосно преземање на нивните децентрализирани надлежности.

Во насока на решавање на територијалните разлики помеѓу и во рамките на регионите и со цел спречување на назадувањето на патот кон ЕУ, во рамките на *Вториот програмски резултат за државата* тимот на ОН ќе им овозможи поддршка на националните партнери во зајакнувањето на рамката на институциите и политиките за рамномерен регионален развој. Програмската поддршка ќе се состои од повеќе услуги на национално ниво за зајакнување на капацитетите за креирање на и имплементирање на регионални развојни политики како и поддршка на локалните власти за операционализирање на националното законодавство. Сеопфатната и директна помош ќе има за цел да им овозможи на локалните чинители да ги артикулираат и управуваат регионалните развојни приоритети истовремено оставајќи неутрален простор за вклучување на гласовите на

³⁰ Конвенција на Обединетите нации за спречување на корупција, УНОДЦ, Њујорк, 2004

сите релевантни страни, вклучувајќи ги и најзагрозените и маргинализирани лица. Од оперативен аспект, програмите ќе бидат направени со земање во предвид на приоритетите на ЕУ во делот на регионалната политика, структурите и барањата во насока на градење на капацитетите за ефикасно искористување на механизмите на ЕУ за регионална политика, веднаш штом истите ќе станат достапни.

Тимот на ОН во државата ќе ги обедини напорите за воспоставување на функционален систем за дијалог помеѓу заедниците преку зајакнување на капацитетот на локално и национално ниво како и промовирање на мултикултурен граѓански идентитет согласно *Третиот програмски резултат*. Заедничките програми ќе имаат за цел да ги олеснат системските врски помеѓу постојните механизми за одговорност на национално и локално ниво, и градење на капацитети за меѓуетничка соработка онаму каде такви механизми не постојат. Тие ќе ги зајакнат капацитетот на централните и локалните тела за полесно да спроведуваат инклузивни процеси на решавање на проблеми како и градење на капацитети базирани на приоритетите на заедницата. Со цел зајакнување на посветеноста кон инклузивен граѓански национален идентитет со почитување на различноста, тимот на ОН во државата ќе ја поддржи долгорочната улога на образованието и ќе работи заедно со локалните лидери, граѓанското општество и медиумите со цел олеснување на конструктивен граѓански дијалог кој промовира интеркултурна свест и мирољубива коегзистенција врз основа на вредностите.

Национални партнери, меѓу другите, се очекува да бидат Министерството за локална самоуправа и Министерството за финансии како главни национални институции задолжени за координација на децентрализацијата, надлежните министерства, ЗЕЛС, единиците на локалната самоуправа, регионалните центри и регионалните совети како и други национални институции задолжени за промовирање на регионалниот развој. Поради сложеноста и чувствителноста на политичкиот процес и со цел обезбедување на комплементарност, тимот на ОН во државата ќе продолжи тесно да соработува со ЕУ, Светската банка, ОБСЕ, ГТЗ и другите меѓународни организации и партнери кои ја поддржуваат децентрализацијата и процесите на регионален развој. Во имплементирањето на активностите на локално ниво, конкретно оние кои се однесуваат на подобрување на меѓуетничкиот дијалог и кохезијата во заедницата, тимот на ОН во државата тесно ќе соработува и ќе го инволвира граѓанското општество, медиумите и другите мрежи од основното ниво.

УНДАФ резултат 3 - Заштита на животната средина

Во рамките на заштитата на животната средина и зајакнувањето на подготвеноста при катастрофи, тимот на ОН во државата има за цел да ги поддржи националните капацитети неопходни за исполнување на обврските на државата согласно мултилатералните договори за животна средина (МЕА), кои ја даваат основата за нејзината усогласеност со построгите ЕУ директиви за животната средина. Ова ќе биде постигнато преку интегрирање на барањата утврдени со мултилатералните договори за животна средина и на другите приоритети во главните национални стратегии со што ќе се овозможи еколошки здрав развој. Интервенциите ќе опфатат повеќе прашања кои се однесуваат на животната средина како на политичко така и на практично ниво, што вклучува прилагодување кон климатските промени, управување со прекугранични води, управување со екосистемите и биолошката разновидност, намалување на загадувањето од индустријата и чистење на индустриски отпад. Преку овие разни активности ќе се користи еден интегриран и повеќестран пристап.

Фокусот на Агенциите на Обединетите нации во решавањето на предизвиците поврзани со климатските промени, согласно *Првиот програмски резултат за државата* ќе биде ставен на зголемување свеста кај оние кои донесуваат одлуки и кај главните чинители на очекуваното влијание од климатските промени, поддршка за изготвувањето на стратегии за прилагодување

кон климатските промени преку кои ќе им се помогне на оние кои се засегнати да се прилагодат на предвидените промени на ефективен начин, како и имплементирање на политиките кои ќе ја намалат емисијата на гасовите кои го предизвикуваат ефектот на стаклената градина. Главниот политички инструмент ќе биде Втората национална комуникација за климатски промени и Извештајот за економијата на климатските промени³¹.

Освен тоа, тимот на ОН во државата ќе продолжи да придонесува кон создавање на добра средина за прилагодување на предизвиците поврзани со климатските промени и имплементација на енергетски ефикасни практики во секторите градежништво и индустрија, преку пилотирање на мерки за ублажување, и подигнување на свеста и капацитетите на целните групи на главни чинители во врска со енергетската ефикасност и обновливите извори на енергија. Освен тоа, Јаглеродниот фонд за Милениумските развојни цели (се работи за иновативен механизам за развој и комерцијализација на проекти за намалување на емисиите на стакленички гасови) ќе се користи за поддршка на повеќе проекти на Механизмот за чисто производство, со што ќе се придонесе не само кон намалувањето на емисиите туку ќе се обезбедат дополнителни придобивки за оддржливиот развој и намалувањето на сиромаштијата. Во овој контекст, ќе се промовира територијалниот пристап, што пак ќе и овозможи на државата да започне со развој на зелена економија и зелени работни места.

Согласно *Вториот програмски резултат за државата*, тимот на ОН во државата ќе придонесе кон зајакнување на националните капацитети за управување со екосистемите и зачувувањето на биолошката разновидност. Ќе се зајакне националната мрежа на заштитени подрачја со цел поддршка на планирањето, финансирањето и управувањето со заштитените подрачја во државата што ќе даде значителен придонес кон обидите на државата за исполнување на нејзините обврски кон Конвенцијата на биолошка разновидност и во примената на новиот Закон за заштита на природата. Во овој смисол, ќе продолжи работата на формирање на планирани заштитени подрачја како што тоа го бара Владата. Ова е случајот со Шар Планина каде се потребни дополнителни активности неопходни за зајакнување на меѓуграничното управување. Програмата „Човекот и биосферата“ ќе обезбеди соодветни можности за тестирање на пристапите кои се користат, а кои претставуваат комбинација на научното знаење и модалитетите за управување со цел намалување на загубите во биолошката разновидност, подобрувањето на условите за живот и зајакнувањето на социјалните, економските и културните услови неопходни за еколошка оддржливост. Посебен акцент ќе биде ставен на воспоставување на ефективен систем за заштита и мониторинг на животната средина како и на зајакнувањето на меѓуграничната институционална и правна рамка за управување со сливови.

Во овој смисол, ќе биде дадена поддршка на управувањето со природните ресурси преку промовирањето на научно-издржани политички насоки и добри практики во управувањето со водите, подобреното управување со водните ресурси во речните басени и зајакнување на одржливата употреба на меѓуграничните водни ресурси. Поддршката на Преспанскиот регион ќе продолжи преку имплементација на конкретни активности во земјоделството, шумарството и риболовот, во планирањето на употребата на земјиштето, управувањето со заштитените подрачја како и формирањето на механизми за ефективна заштита и мониторинг на животната средина. Посебен акцент ќе биде ставен на подобрување на меѓуграничната институционална и законска рамка за сливот на Преспанското езеро. Оваа активност исто така ќе има за цел да го помогне подобрувањето на соработката и интегрираното управување на прекугранични водни ресурси и соодветните екосистеми кои се базираат на промената на постојните интегрирани системи за поддршка во донесувањето на одлуки кои се воведени со цел да ги симулираат последиците на разните управувачки опции, земајќи ги во предвид препораките на ЕУ рамковната директива за водите.

³¹ Во подготовка

Со цел подобрување на капацитетот на државата за намалување на ризикот и реакција во случај на природна или катастрофа предизвикана од човекот, тимот на ОН во државата, во рамките на *Третиот програмски резултат за државата* ќе даде поддршка на институционалните и оперативните капацитети на националниот систем за управување со кризи, меѓу другото, со воспоставување на платформа за координирање и зајакнување на проценката на ризикот, подготвеноста и управувањето како и пилотирање на системи за управување со ризикот на локално ниво. Ќе се оди на тоа, преку активен дијалог, да се воспостави солидна платформа во која ќе се обединуваат разните активности за намалување на ризикот од катастрофи како и активностите за подобро управување во рамките на државата и помеѓу нејзините соседи, преку регионалната мрежа на националните опсерватории, и преку воспоставување на ефективно јавно-приватно партнерство. Ќе се создадат модели за намалување на ризикот со цел решавање на проблемите кои се однесуваат на поранешни загадувања и ублажување на влијанијата врз животната средина од актуелното работење на рудниците преку соработка со јавно-приватниот сектор за чистење и рехабилитација на две од најлошите точки во државата од аспект на животната средина – рудниците Лојане и Бучим. Како дел од пошироките програмски интервенции во државите во Западен Балкан, тимот на ОН во државата ќе ја зајакне регионалната соработка со цел решавање на проблемите на прекугранично загадување поради индустриски и рударски активности и ќе ја подобри еколошката ситуација, квалитетот на живот на граѓаните кои живеат во и околу загадените области.

Агенциите на ОН ќе ја прошират имплементацијата на заедничките програми и проекти кои посебно имаат цел подигнување на свеста за климатски промени, прилагодување кон климатските промени и намалување на емисијата на стакленички гасови, интегрирано управување со сливови и управување со хемикалии.

Клучниот партнер на тимот на ОН во државата во имплементацијата на активностите ќе биде Министерството за животна средина и просторно планирање како управен орган кој има мандат да обезбеди заштита и подобрување на животната средина. Сепак, интегрирањето на мерките за заштита на животната средина во националните и локални развојни рамки ќе бараат соработка со другите надлежни министерства како што се Министерството за економија, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерството за транспорт и врски, Центарот за управување со кризи како и локалните власти, невладините организации, институтите за истражување и сл. Особено ќе се посвети внимание на проширување на соработката на тимот на ОН во државата со индустријата и со приватниот сектор. Тимот на ОН во државата исто така ќе продолжи тесно да соработува и координира со донаторската заедница во државата, особено со Швајцарската развојна агенција, Австриската агенција за развојна соработка, KfW, Светската банка и другите меѓународни агенции кои ја поддржуваат заштитата и унапредувањето на животната средина како и намалувањето на ризикот од катастрофи.

IV. Активности кои се надвор од рамките на УНДАФ

ИОМ ќе продолжи да поддржува активности за техничка соработка и јакнење на капацитетите во областа на миграции, пред сè сврзани со процесот на пристапување кон ЕУ. Меѓу другото активностите ќе вклучат граничното управување, политика на визи, миграција на работната сила, реадмисија и спречување на трговија со луѓе.

УНЕСКО, преку својата регионална канцеларија во Венеција ќе продолжи да ги имплементира регионалните активности во југоисточна Европа во државата како и вклучување на национални учесници во активностите кои се организираат во државите во југоисточна Европа, најмногу во врска со промовирањето и имплементацијата на меѓународните инструменти за утврдување на стандарди. Таквиот пристап ќе има посебно влијание во рамките на под-регионалната

професионална размена и мобилност во областите кои се опфатени со мандатот на Организацијата (образованието, науката и културата), чие што отсуство се гледа како на една од клучните причини на феноменот на одлив на мозоци во изминатата деценија.

УНХЦР, со цел зајакнување на националниот систем за заштита/азил, ќе обезбеди стручен совет во усогласувањето на националното законодавството со ЕУ Acquis и со меѓународните стандарди; активности насочени кон развој на капацитетите насочени кон отстранување на пречките за самоподдршка и/или натурализација на засегнатите лица; застапување за формирање и имплементација на административна рамка кој ги решава проблемите на лицата без државјанство; градење на капацитетите на граѓанското општество и директна поддршка на лицата кои бараат азил, бегалците и другите лица.

УНИДО ќе обезбеди поддршка во развојот на капацитетите, во воспоставувањето и управувањето со индустриски паркови, за инвестирање и технолошка промоција; како и изградба на јавно-приватно партнерство и за обука на домашни експерти по разни прашања кои се однесуваат на управувањето индустриски паркови. Таквот помош ќе го поттикне економскиот развој и ќе придонесе кон решавањето на националните потреби и приоритети.

V. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

Тимот на ОН во државата, раководен од постојаниот координатор, ќе обезбеди доследност и ефективност на сите активности на Обединетите нации во рамките на УНДАФ. Резидентните и нерезидентните агенции ќе обезбедат помош и техничка поддршка во имплементирањето на програмата, мобилизирањето на финансиски средства и во споделување на ресурсите.

За да се обезбеди доследна имплементација на УНДАФ, агенциите на ОН ќе изготват Програмски документи за државата согласно Очекуваните резултати во програмата за државата содржани во УНДАФ. Поединечните Програми за државата и проектните документи ќе специфицираат како истите ќе придонесуваат кон целите на УНДАФ и стратегиите за соработка. Усогласениот програмски циклус на УНИЦЕФ и УНДП за периодот 2010-2015 ќе го олесни заедничкото планирање на работата, имплементација и мониторинг на резултатите.

Со цел зајакнување на кохерентноста, одржливоста, ефективноста и ефикасноста во испорачувањето на развојни резултати, до најголем можен степен, тимот на ОН во државата ќе примени модалитет на имплементација на заеднички проекти. Таквиот пристап на подобар начин ќе го искористи искуството, техничката експертиза и ограничените финансиски ресурси на агенциите на ОН и со тоа ќе ги направи поефективен развоен партнер.

Тимот на државата на ОН се состои од раководителите на агенциите на ОН и од претставниците на агенциите на ОН. Под раководство на постојаниот координатор тие ќе бидат задолжени за преглед и потврдување на заедничките програмски иницијативи и аранжмани за соработка помеѓу агенциите. Тие исто така ќе го надгледуваат и обезбедуваат ефективно функционирање на меѓуагенциските работни групи за резултатите.

Во рамките на севкупниот надзор од страна на тимот на ОН во државата ќе бидат формирани три работни групи за резултатите на УНДАФ во чиј состав ќе бидат лица вработени од агенциите на ОН. Работните групи за резултатите ќе имаат задача да го координираат подготвувањето на Годишните работни планови за резултатите, да вршат мониторинг и да известуваат за напредокот во вкупната имплементација на активностите на УНДАФ и колку што е можно повеќе да организираат заеднички евалуации. Со работните групи за резултатите ќе претседаваат назначените водечки

агенции т.е. УНИЦЕФ во областа на социјалната вклученост и УНДП во локалната самоуправа и територијалниот развој и во заштитата на животната средина.

Програмите и проектите ќе се формулираат врз основа на сеопфатна анализа на суштинските прашања. До најголем можен степен ќе се вршат заеднички анализи и тематски проценки и ќе се собираат релевантни и точни податоци од официјални извори и/ или академски или „тинк-тенк“ институции. Овие информации ќе се споделуваат и ќе се користат за утврдување на главните фактори и димензии на прашањата како и за да се обезбеди дека програмите и проектите се насочени кон оние кои имаат најмногу потреба од нив. Како дел од обидите за проширување на националниот дијалог базиран на евиденција за клучните прашања од областа на социјала, економија, управување и заштита на животна средина, во дискусиите со националните партнери ќе се користат анализите и проценките подготвени од Обединетите нации.

Работните групи за резултатите исто така ќе имаат мандат да вршат периодична анализа на УНДАФ рамката за мониторинг и евалуација и, кога е неопходно, да ги прилагодат индикаторите, базните податоци и изворите на податоци. Во периодот на имплементација на УНДАФ, работните групи за резултатите ќе доставуваат годишни извештаи до тимот на ОН во државата за напредокот и пречките во остварувањето на секој резултат од УНДАФ, вклучувајќи и конкретни предлози за понатамошна имплементација на приоритетите од УНДАФ и идентификување на потребите за развој на капацитетите кај партнерите кои ја вршат имплементацијата. Под-работните групи кои ќе бидат формирани за координирање на заедничките програми или другите активности за соработка и програми ќе развијат конкретни работни планови кои ќе бидат интегрирани во Годишниот извештај и Работниот план на постојаниот координатор.

Голем број на тематски работни групи веќе даваат свој придонес за подобра интеграција на агенциите на ОН во клучните тематски области и во оние кои се протегаат на повеќе сектори, како што е тематската група на ОН за ХИВ/СИДА и тематската група за родови прашања и човекови права на ОН. Тематската група на ОН за ХИВ/СИДА ќе продолжи да делува и ќе биде главниот двигател кој ќе обезбеди координација, подобра размена на информации и заедничко планирање и одлучување. Тематската група за родови прашања и човекови права на ОН ќе има водечка улога во интегрирањето на родовите прашања низ сите активности на УНДАФ и ќе обезбеди примена на пристапот базиран на човекови права при имплементацијата на резултатите од УНДАФ и планот за мониторинг и евалуација.

Трипартитните партнерства со инволвирање на Владата, агенциите на ОН, граѓанското општество и, онаму каде што е соодветно, приватниот сектор, ќе бидат главните принципи на работа. Земајќи го предвид јасниот фокус на УНДАФ за промовирање на социјалната вклученост и зајакнување на локалната самоуправа, учеството на заедницата и дијалогот, трипартитниот дијалог помеѓу Владата, организациите на работодавачи и синдикатите, формирањето на партнерства на општинско ниво, вклучувајќи и општински совети, лидери на заедницата, невладините организации и локалните медиумите ќе бидат од суштинска важност за успешното остварување на целите на УНДАФ. Ќе се зајакнат партнерствата со синдикатите, организациите на работодавачите, приватниот сектор, академските институции, експертски консултативни тела и специјализираните асоцијации. Целта на примената на ваков пристап во имплементацијата на програмите/ проектите ќе биде да: а) ги зајакне капацитетите на националните институции, б) донесе транспарентни, одговорни и базирани врз евиденција одлуки; с) ги зајакне организираните групи од граѓанскиот сектор и го поттикне нивното учество во процесот на креирање на политиката; d) промовира пракса на континуиран дијалог и повратен одговор помеѓу властите и граѓанското општество во однос на креирање, мониторинг и имплементација на политиките и програмите на национално и локално ниво.

Агенциите на ОН ќе останат посветени на принципите на Париската декларација и на Агендата за акција донесена во Акра за ефективност на помошта. Преку членство во јадро-групата на

донатори, тимот на ОН во државата, ќе застапува за понатамошно зајакнување на развојната соработка и ефективната употреба на надворешните ресурси, вклучително и преку воспоставување и примена на програмскиот пристап во стратешкото планирање и имплементација на надворешната помош, промовирањето на водечката улога на Владата во координирањето и олеснувањето на партнерствата, како и зајакнување на националните капацитети за управување со помошта. Со цел да ги зајакне синергетските ефекти, избегне дуплирање, мобилизира дополнителни ресурси и изгради база за оддржливост на програмите, тимот на ОН во државата активно ќе бара партнерство со билатерални, мултилатерални донатори и меѓународни финансиски институции.

Главната норма за управување со конкретни програмски и проектни интервенции ќе биде преку модалитетите за национална имплементација и тоа преку зајакнување на консултациите и транспарентноста во сите фази на изготвувањето и имплементацијата на програмата/ проектот. За да се обезбеди ефикасна употреба на ресурси, ќе се постапува согласно стандардите на ОН за регрутирање, набавка и финансиски менаџмент. Сепак, како дел од вкупната заложба на тимот на ОН во државата за поттикнување на национално управување со програмите и за користење на владините системи во исплата и известувањето за финансиските средства преку имплементирачките партнери, УНДП, УНИЦЕФ и УНФПА ќе се стремат да го применат усогласениот пристап за парични трансфери (НАСТ)

VI. МОНОТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Тимот на ОН во државата е целосно посветен на ригорозен мониторинг и евалуација на УНДАФ. Во овој смисол, при подготвувањето на УНДАФ работеа три тематски интерагенциски работни групи, поддржани од канцеларијата на Постојаниот претставник за да се утврдат реални индикатори со кои ќе се мери напредокот на секој резултат од УНДАФ. Мора да се потенцира дека достапноста на податоците влијаеше на изборот на индикаторите. Сепак, за секој индикатор се обезбедени и основните податоци и целните бројки (или истите ќе бидат утврдени во 2009 година). Оваа информација е резимирана во Прилогот 2 од овој документ која се фокусира на мониторинг и евалуација на резултатите на УНДАФ и на соодвените Програмски резултати од за државата.

Мониторингот на напредокот во насока на постигнување на очекуваните резултатите на УНДАФ ќе се врши на годишна основа. За да се обезбеди објективен мониторинг и евалуација, главните механизми за мониторинг ќе подразбираат анализа на постојните податоци, едноставно прибирање на примарни податоци, анкети меѓу главните чинители и теренски истражувања. Се претпоставува дека за секој индикатор утврден во УНДАФ, податоците набљудувани согласно матрицата за мониторинг и евалуација ќе бидат споредувани со соодветните базни и целни вредности. Ваквиот пристап ќе му овозможи на тимот на ОН во државата не само да направи проценка на постигнувањата до датумот на проценката туку исто така и ќе укажат дали забележниот напредок е доволен за постигнување на конечните цели.

Имајќи предвид дека за време на подготовката на УНДАФ, влијанието на глобалната економска и финансиска криза не можеше во целост да се процени, кон крајот на 2010 г., Тимот на ОН во државата ќе ја разгледа можноста за спроведување предвремена евалуација, со цел да се осигури дека програмските интервенции и понатаму ги адресираат најбитните развојни прашања од аспект на компаративните предности на ОН.

Трите работни групи за резултатите од УНДАФ, со кои ќе раководи водечка агенција, редовно ќе се состануваат и ќе бидат главен механизам за имплементирање и мониторинг на УНДАФ и, под надзор на Тимот на ОН во државата, ќе биде задолжени за прибирање на податоците за мониторинг, вклучително и нивна навременост, квалитет и форма. Овие состаноци ќе воспостават постојан форум за размена на информации, ќе овозможат зајакнување на партнерствата и ќе придонесат кон подобрената координација и соработка на системот на Обединетите нации во целина. Во соработка со водечката агенција на ОН за соодветниот Програмски резултат за државата, и во консултација со другите агенции кои даваат свој придонес, трите работни групи за резултатите од УНДАФ ќе го следат напредокот на остварувањата, ќе ги идентификуваат научените лекции или добри практики и ќе извршат проверка на степенот до кој овие лекции се вградуваат во формулирањето на новите програми.

Следењето на напредокот кон остварувањето на резултатите од УНДАФ ќе се врши преку годишен преглед на постигнувањето на УНДАФ резултатите. Главните агенции на ОН, назначени за секоја заедничка активност, ќе бидат задолжени за анализа на УНДАФ активностите. Сите согледувања и резултати ќе бидат консолидирани од страна на соодветните работни групи за резултатите во вид на годишни извештаи и истите ќе бидат доставени до тимот на ОН во државата за проверка на квалитетот и одобрување.

Заедничката средишна евалуација од страна на Владата, системот на ОН и другите развојни партнери ќе биде спроведена на средината на УНДАФ периодот (2010-2015). Онолку колку што е можно, истата ќе биде усогласена со средишните анализи на програмските документи за државата, спроведувани од страна на различните агенции. На сличен начин ќе се направи и заедничка проценка на крајот на УНДАФ циклусот. Таквата евалуација, ќе даде повратен одговор и насоки за тоа како да се управува со процесот, резултатите и исходите, ќе обезбеди заложбите на тимот на ОН во државата и понатаму да останат фокусирани на националните приоритети, постигнувањата и научените лекции да се препознаени, потешкотиите се соодветно адресирани и најдобрите практики јавно признаени. Сите механизми за мониторинг и евалуација ќе бидат координирани од канцеларијата на Постојаниот претставник.

Календарот за програмски циклус на мониторинг и евалуација (види прилог 2, табела 2.4) укажува како и кој ќе ги мери постигнувањата т.е. резултатите. Овој календар исто така ги содржи и рамките/ роковите за крајната евалуација и проценка, објаснувајќи ги клучните фази на подготовка, имплементација и доделувањето на одговорностите.

ПРИЛОГ 1

Матрица за резултати на УНДАФ 2010-2015: Социјална инклузија

<p>Национален приоритет или цели: Градење на социјално инклузивно општество преку заштита и овозможување на маргинализираните лица, како и градење на добри меѓуетнички односи кои се базираат на принципите на толеранција и почитување.</p> <p>УНДАФ резултат 1 До 2015 година лицата кои се социјално исклучени ќе имаат подобар пристап и квалитетни услуги и можност да уживаат целосен и продуктивен живот.</p>			
Резултати на агенцијата	Излезни резултати	Улоги на партнерите	Цели за мобилизирање на ресурсите А – неопходни за постигнување на резултатите В – средства (американски долари) кои се веќе ветени
<p>РЕЗУЛТАТ НА АГЕНЦИЈАТА/ТЕ 1.1: Подобрување на капацитетите на националните институции за развивање и имплементација на политики за развој на човечките ресурси, како и програми кои излегуваат во пресрет на потребите</p>	<p>1.1.1 Развиени и имплементирани активни мерки на пазарот на трудот насочени кон социјално исклучените лица; (УНДП, МОТ, ИОМ)</p> <p>1.1.2. Развиени и имплементирани шеми за развој на претприемничките капацитети и приватниот сектор, како и оние за поддршка на најсиромашните; (УНДП)</p>	<p><u>Главни национални партнери:</u> Министерство за труд и социјална политика – вработување и ран детски развој (РДР); МОН-образование. <u>Други партнери за имплементација:</u> Вработување- Агенција за вработување; стручно образование- ВЕТ Центар; РДР- 333МД, БРО, институции за обука; невладини организации, образование- БРО, СЕИ <u>Други партнери:</u> Вработување: УСАИД- развој на приватниот</p>	<p>УНДП А: 12, 000,000 В: УНИЦЕФ А: 6,000,000 В: 1,920,000 ИОМ¹ А: 1,088,400 В: 0²</p>

¹ ИОМ budget projections are based on Euro/US\$ exchange rate as of Dec 08 and may vary in the future, due to exchange rates fluctuations

² Annual budget allocation for 2010

<p>на социјално исклучените лица; (УНДП, УНИЦЕФ, УНХЦР, ИОМ, МОТ, УНЕСКО)</p>	<p>1.1.3. Зголемени капацитетите на националниот образовен систем со цел обезбедување на квалитетно и релевантно основно образование, како и подобар пристап до можности за предучилишно образование. (УНИЦЕФ, УНЕСКО)</p>	<p>сектор, подобрување на конкурентноста на претпријатијата; ЕУ КАРДС- за одржливо вработување, изградба на капацитетите за реформирање на политиката за вработување. Образование: УСАИД- подобрување на оценувањето, ИКТ, математиката и научните инструкции и училишна рехабилитација; ИОО- образование за ромите</p>	<p>МОТ А: 720,000 В: УНЕСКО А: 120,000 В: 60,000</p>
<p>РЕЗУЛТАТ НА АГЕНЦИЈАТА/ТЕ 1.2: Социјалните услуги подобро одговараат на потребите на социјално исклучените и најзагрозените лица; (УНИЦЕФ, УНДП, УНХЦР, УНФПА, УНИФЕМ, СЗО, ИОМ, тематска група за ХИВ/ СИДА)</p>	<p>1.2.1. Националните политики за социјална заштита се подобрени со цел обезбедување на квалитетни услуги за загрозените групи; (УНИЦЕФ, УНФПА, УНДП, ИОМ, СЗО)</p> <p>1.2.2. Воспоставени национални политики и механизми за спречување на семејното насилство и заштита на жртвите; (УНДП, УНИЦЕФ, УНФПА, УНИФЕМ, СЗО)</p> <p>1.2.3. Воспоставени се и функционални системи и капацитети за малолетничка правда; (УНИЦЕФ)</p> <p>1.2.4. Националната здравствена, законска и политичка рамка излегува во пресрет на потребите на лицата кои се социјално исклучени како и на најзагрозеното население; (СЗО, УНФПА, УНИЦЕФ, тематска група за ХИВ/ СИДА)</p> <p>1.2.5 Социјално исклучените и лицата од најзагрозената популација имаат пристап до квалитетни здравствени услуги. (СЗО, УНФПА, УНИЦЕФ, тематска група за ХИВ/ СИДА)</p>	<p><u>Главен национален партнер:</u> МЗ- здравје на мајки и деца, исхрана, сексуално и репродуктивно здравје, ХИВ/ СИДА превенција; МП-малолетничка правда МТСП- социјална и детска заштита и семејно насилство <u>Други партнери за имплементација:</u> Здравство- 333МД, Р333 Социјална и детска заштита- ЗСД, ЦСР Семејно насилство- ЗСД, ЦСР, Малолетничка правда- МВР, ЗСД, ЦСР, невладини организации <u>Други партнери:</u> Заем од Светската банка за имплементација на социјалната заштита – втор пензиски столб и условени парични трансфери (УПТ) со цел подобрување на постојните шеми за социјална заштита</p>	<p>UN JP DV А: 2,500,000 В: 1,850,000 УНИЦЕФ А: 6,000,000 В: 1,200,000 ИОМ А: 404,700 В: 102,000 УНФПА: А: 720,000 В: 540,000 СЗО: А: 720,000 В: 240,000 ОН тематска група за СИАД (преку УНАИДС ПАФ) А: 360,000 В: 180,000</p>
<p>РЕЗУЛТАТ НА АГЕНЦИЈАТА/ТЕ 1.3: Процесите за креирање на политики кон</p>	<p>1.3.1. Подобрени се националните капацитети за статистика, мониторинг и евалуација на социјалната инклузија и прашањата поврзани со неа;</p>	<p><u>Главен национален партнер:</u> МТСП- национална агенда за социјален опфат <u>Други партнери за имплементација:</u> МФ, МОН, МЗ, МП, МВР</p>	<p>УНДП А: 3,600,000 В:</p>

<p>социјалната исклученост се базираат на докази, сеопфатни се и имаат повеќесекторски пристап;</p> <p>(УНИЦЕФ, УНДП, УНХЦР, УНФПА, УНИФЕМ, СЗО, МОТ, УНЕСКО)</p>	<p>(УНИЦЕФ, УНФПА, УНИФЕМ, УНДП, ИОМ, СЗО)</p> <p>1.3.2. Зајакнати се капацитетите на национално ниво со кои се обезбедува дека потребите на децата, жените и на лицата кои се соочени со социјално исклучување наоѓаат свое место во креирањето на политиката, во управувањето со јавните финансии и евалуацијата на ефектите.</p> <p>(УНИЦЕФ, УНФПА, УНИФЕМ, УНДП, УНЕСКО, СЗО, МОТ)</p>	<p>Прибирање на податоци- ДЗС Избор на граѓанско општество Граѓанско општество и невладини организации Координативно тело за Ромската декада, Министерство за култура и Национална комисија за УНЕСКО, Економско-социјален совет, Национален генерален секретаријат за мониторинг на детските права; Парламентарни групи, приватен сектор, медуми Други: процес кој е придвижуван од ЕУ</p>	<p>УНИЦЕФ А: 1,200,000 В: 600,000</p> <p>ИОМ А: 357,600 В:</p> <p>УНИФЕМ: А: 780,000 В: 300,000</p> <p>УНФПА: А: 300,000 В: 144,000</p> <p>МОТ: А: 600,000 В: 110,972</p> <p>СЗО: А: 360,000 В: 144,000</p> <p>УНЕСКО А: 96,000 В: 36,000</p>
<p>Механизми за координација и програмски модалитети:</p> <p>Тимот на ОН во државата ќе је преземе водечката улога на Надзорниот комитет на УНДАФ.</p> <p>УНИЦЕФ ќе биде водечката координативна агенција.</p>			

Матрица за резултати на УНДАФ: Територијален развој и локална самоуправа

Национален приоритет или цели: Подобрување, преку децентрализација, на севкупната ефикасност на јавниот сектор и подобрување на квалитетот на јавните услуги со цел унапредување на животот за сите граѓани. Истовремено, децентрализацијата треба да ги зајакне демократските процеси, националната солидарност и кохезија во државата.		УНДАФ резултат 2 До 2015 година локалните и регионални структури се зајакнати со цел промовирање на рамномерен развој како и меѓуетничка и социјална кохезија.		Цели за мобилизи-рање на ресурсите A – неопходни за постигнување на резултатите B – средства (американски долари) кои се веќе ветени
Резултати на агенцијата	Излезни резултати	Улоги на партнерите		
РЕЗУЛТАТ НА АГЕНЦИЈАТА/ТЕ 2.1: Единиците на локалната самоуправа функционираат поефикасно и потранспарентно; (УНДП, УНИЦЕФ, УНИФЕМ)	2.1.1. Зајакнати се капацитетите на националните и локалните институции со цел дизајнирање и имплементирање на потранспарентно, предвидливо и одржливо локално финансирање; (УНДП)	Главен национален партнер: МЛС и МФ, поради сложеноста на развојниот процес, нема да бидат доволни само консултации туку и поврзување со речиси сите надлежни министерства и агенции како што е Државниот завод за статистика. Други партнери кои имплементираат: Здружението на единиците за локална самоуправа (ЗЕЛС) ќе има консултативна и координативна улога Општините и нивните посебни одделенија и структури Граѓанскиот и деловниот сектор ќе биде од суштинска важност затоа што се тие релевантни за постигнување на транспарентност и отчетност во управување и изградба на социјалната кохезија. Тие ќе бидат дел од процесот на планирање и имплементација.	УНДП A: 6,000,000 B: УНИЦЕФ: A: 2,400,000 B: 900,000 УНИФЕМ: A: 360,000 B: 120,000 УНЕСКО A: 480,000 B: 300,000	
	2.1.2. Изготвени се и имплементирани иновативни аранжмани за ефикасни и квалитетни услуги, вклучувајќи и употреба на информатички технологии, преку промовирање на јавното-приватно партнерство, користењето на надворешни услуги и меѓуопштинска соработка; (УНИЦЕФ, УНДП, УНЕСКО, УНЕСЕ)			
	2.1.3 Единиците на локалната самоуправа имаат подобро техничко и организациско знаење, вештини и ресурси за управување и			

	<p>финансирање на локалните јавни услуги врз основа на аргументи; (УНДП, УНИЦЕФ, УНИФЕМ)</p> <p>2.1.4 Подобрени се институционалните и човечките капацитети на национално и локално ниво со цел имплементирање на децентрализираните надлежности; (УНДП, УНИЦЕФ)</p> <p>2.1.5 Зајакнати се механизмите и капацитетите на локалните чинители за борба против корупцијата. (УНДП)</p>	<p>Од другите меѓународни организации, ЕУ е најрелевантна поради нејзините предпристапни програми за помош во областа за децентрализиција и локалната самоуправа</p> <p>Светската банка ја поддржува реформата на комуналните услуги и имплементира сеопфатна програма за подобрување на општинските услуги.</p>	<p>УНЕСЕ А: 50,000</p>
<p>РЕЗУЛТАТ НА АГЕНЦИЈАТА 2.2: Зајакната е рамката на институции и политики на национално и локално ниво со цел промовирање и операционализирање на регионалниот развој; (УНДП, УНФПА)</p>	<p>2.2. Националните и локалните тела ги имаат подоброено своите технички, кадровски и оперативни капацитети за имплементирање на регионалните политики за развој; (УНДП, УНФПА)</p> <p>2.2.2 Развиени се и имплементирани програми за регионален развој кои претставуваат одраз на секторските политики и тоа во најмалку три региони на планирање; (УНДП)</p> <p>2.2.3 Националните институции задолжени за координирање на политиките за регионален развој имаат развиено алатки за мониторинг и евалуација. (УНДП)</p>	<p><u>Главен национален партнер:</u> Министерството за локална самоуправа (МЛС), Национален совет за регионален развој, Министерство за финансии (МФ) и надлежните министерства и агенции. Министерство за труд и социјална политика (МТСП) ќе имаат клучна улога во изготвувањето и имплементирањето на одржливи демографски политики кои имаат за цел да ги елиминираат регионалните демографски диспаритети и промовирање на одржлив демографски развој. <u>Други партнери кои имплементираат:</u> Здружението на единиците за локална самоуправа (ЗЕЛС) ќе има консултативна и координативна улога Регионалните совети и регионалните центри ќе бидат интерфејс помеѓу процесот на планирање и утврдување приоритет на национално и локално ниво Општините и нивните одделенија ќе бидат главните чинители во обезбедувањето на пристапот „од долу нагоре“ во планирањето и имплементацијата на програми за регионален развој.</p>	<p>УНДП А: 6,600,000 В: УНФПА А: 300,000 В: 120,000</p>

		<p>Граѓанскиот и деловен сектор ќе бидат клучните социјални партнери во планирањето и имплементацијата во развојниот процес</p> <p>ЕУ, преку инструментите за предпристапна помош; ГЗ обезбедува техничка поддршка за регионалните структури во програмирањето на регионалниот развој</p>	
<p>РЕЗУЛТАТ НА АГЕНЦИЈАТА 2.3:</p> <p>Националните, локалните институции како и невладините чинители промовираат меѓуетнички дијалог и социјална кохезија; (УНДП, УНИЦЕФ, УНХЦР, УНЕСКО)</p>	<p>2.3.1. Зајакнати се капацитетите на националните тела и локалните комисии кои работат на меѓуетнички односи со цел инкорпорирање на интеретничкиот дијалог и културната разноликост во локалните активности; (УНДП)</p>	<p><u>Главен национален партнер:</u> Ќе биде OFA секретаријатот. МОН, МЛС, МС и ЗЕЛС исто така ќе бидат национални партнери но поширокиот процес на консултации ќе бара поврзување со други одделенија како и со граѓанскиот сектор и академија.</p> <p><u>Други партнери кои имплементираат:</u> Општините, невладините организации, надлежните институции и нивните посебни одделенија и структури</p>	<p>УНДП A: 5,400,000 B:</p> <p>УНИЦЕФ: A: 2,400,000 B: 1,200,000</p> <p>УНЕСКО A: 480,000 B: 120,000</p>
	<p>2.3.2 Зајаканат е капацитетот на системот за образование за подобрување на меѓуетничката кохезија и промовирање на културната различност на локално ниво; (УНИЦЕФ)</p>	<p>Граѓанското општество и медиумите ќе бидат од суштинска важност поради нивната релевантност во градењето на социјалната кохезија. Тие ќе бидат дел од планирањето како и од процесот на имплементација</p>	
	<p>2.3.3. Граѓанското општество е оспособено да врши мониторинг врз работењето на локалната власт и да се вклучува во меѓуетнички и меѓукултурен дијалог. (УНДП, УНЕСКО)</p>	<p>Од другите меѓународни организации чинител во ова поле е ОБСЕ. Швајцарската развојна агенција го поддржува ЗЕЛС во работењето со локалните заедници за меѓуетничките односи;</p>	
<p>Механизми за координација и програмски модалитети (TBD): Тимот на ОН во државата ќе је преземе водечката улога на Надзорниот комитет на УНДАФ УНДП ќе биде главната координативна агенција.</p>			

Матрица за резултати на УНДАФ 2010-2015: Заштита на животната средина

<p>Национален приоритет или цели: Зајакнување на националните капацитети за интегрирано управување со животната средина и зајакнување на административните капацитети на централно и локално ниво за примена и исполнување на обврските од регионалните и меѓународните конвенции.</p>			
<p>УНДАФ резултат 3: До 2015 година централните и локалните власти ги имаат подобро капацитетите за интегрирање на животната средина и намалувањето на ризикот од катастрофи и опасности, во националните и локалните развојни рамки, додека заедниците и НВОи поефикасно учествуваат во планирањето, имплементацијата и мониторингот на заштитата на животната средина и на намалувањето на ризикот од катастрофи;</p>			
<p>Резултати на агенцијата</p>	<p>Излезни резултати</p>	<p>Улоги на партнерите</p>	<p>Цели за мобилизирање на ресурсите A – неопходни за постигнување на резултатите B – средства (американски долари) кои се веќе ветени</p>
<p>РЕЗУЛТАТ НА АГЕНЦИЈАТА 3.1 (УНДП, УНЕП, УНИДО, СЗО, УНИЦЕФ, УНЕСКО) Националните политики подобро излегуваат во пресрет на мерките за адаптирање кон климатските промени и</p>	<p>Излезни резултати 3.1.1 Изготвени се проценки за ранливост, трошоците поврзани со влијанијата, опции за политики и интегрирани територијални планови за адаптирање кон климатските промени; (УНДП, СЗО, УНЕСКО, УНЕП)</p>	<p>Министерството за животна средина и просторно планирање развива политики за ублажување на емисијата на гасови кои предизвикуваат ефект на стаклена градина и адаптирање кон климатските промени, и исто така координира изготвување на националните извештаи до УНФЦЦ. Министерството исто така делува и како Назначено национално тело за Кјото протоколот овозможувајќи услови за имплементирање на проекти за чист развој.</p>	<p>УНДП: A: 6,960,000 B: УНИДО A: 1,300,000 B: 957,000 СЗО: A: 720,000 B: 360,000</p>
<p>климатските промени и показните програми одговараат на предизвиците поврзани со климатските промени</p>	<p>Излезни резултати 3.1.2 Имплементирани се иницијативи за демонстрација на енергетска ефикасност и за обновливи извори на енергија, како и подготвителна поддршка за финансирање проекти преку механизмот за чист развој (УНДП, УНИДО, УНЕП, СЗО)</p>	<p>Министерството за економија обезбедува помошна регулатива и проактивни политички мерки за производство на енергија од обновливи извори и енергетска ефикасност. Светската банка ја поддржува Владата во креирање и имплементација на програма за одржлив развој.</p>	<p>УНЕП: A: 1,200,000 B: 36,000 УНЕСКО A: 240,000 B: 72,000</p>

<p>РЕЗУЛТАТ НА АГЕНЦИЈАТА 3.2: До 2015 година подобрани се националните капацитети за управување и одржлива употреба на природните ресурси; (УНДП, УНЕСКО, УНДП)</p>	<p>Излезни резултати 3.1.3 Подигнати се националната свест за прашањата во однос на климатските промени и подобрани се капацитетите на НВОи да влијаат на донесувањето на одлуки на национално и локално ниво (УНЕП, УНДП, УНИЦЕФ)</p>	<p>Австриската агенција за развој поддржува изградба на капацитетите на Националната агенција за енергетика и придонесува за промовирање на употребата на обновливи извори на енергија и енергетска ефикасност.</p> <p>НВОи имаат активна улога во подигнување на свеста и зголемување на знаењето во однос на климатските промени</p>	
<p>Излезни резултати 3.2.1 Формирана е национална мрежа за заштитени подрачја , преку зајакнување на практиките за планирање, финансирање и управување; (УНДП, УНДП)</p> <p>Излезни резултати 3.2.2 Имплементирани се Програмите за изградба на капацитетите и моделите за демонстрација на интегрирано управување со водниот басен на Преспанското езеро; (УНДП)</p> <p>Излезни резултати 3.2.3 Изготвен е и имплементиран план за управување со Охрид како светско културно наследство; (УНЕСКО)</p> <p>Излезни резултати 3.2.4 Поддржан Меѓуграничен дијалог и шема за ко-управување на Резерват за човекот и биосферата, во Преспанскиот регион. (УНЕСКО)</p>	<p>Министерството за животна средина и просторно планирање е клучниот национален чинител кој обезбедува заштита и развој на животната средина, со цел граѓаните да го извршуваат своето право на чиста животна средина. Истовремено, Министерството обезбедува и исполнување на обврските на државата во однос на ратификуваните мултилатерални конвенции и протоколи.</p> <p>Италијанската влада, Швајцарската агенција за развој и Германската развојна банка (KfW) ги поддржуваат трите национални паркови за развој на планови за управување и имплементирање на одредени приоритетни мерки и дејствија кои се утврдени во планови.</p> <p>ЕУ, преку своите програми за прекугранична соработка , обезбедува грантови за локалните заедници за проекти наменети за зачувување на биолошката разновидност, подобро управување со заштитените подрачја, подобро управување со водните басени во меѓуграничните области.</p> <p>Светската банка ќе обезбеди поддршка за развивање на план за управување со басенот на реката Дрим.</p> <p>Шведската СИДА обезбедува поддршка за развивање и имплементација на Национална стратегија за одржлив развој.</p> <p>Програмата на ГЕФ за мали грантови и други донатори кои обезбедуваат грантови за НВОи за имплементација на помали проекти за заштита на биолошката разновидност.</p>	<p>УНДП A: 6,000,000 B:</p> <p>УНЕП: A: 420,000 B: 36,000</p> <p>УНЕСКО A: 360,000 B: 72,000</p>	

<p>РЕЗУЛТАТ НА АГЕНЦИЈАТА 3.3:</p> <p>Националните власти се подобро оспособени за намалување на ризикот од природни и катастрофи предизвикани од човекот, и реагирање во случај на потреба; (УНДП, УНИЦЕФ, СЗО, УНДЕП, УНЕСКО, УНХЦР)</p>	<p>Излезни резултати 3.3.1 Изготвена е национална рамка за редовна проценка и мониторинг на ризиците од катастрофи, со цел обезбедување на општи податоци за одредени категории и која се користи како основа за донесувањето на одлуки и пилотирана на локално ниво; (УНДП, УНИЦЕФ, УНДЕП, СЗО, УНЕСКО)</p> <p>Излезни резултати 3.3.2 Усвоени се практики за намалување на ризикот и истите се пилотирани на најмалку две еколошки „жешки точки“. (УНДП, УНДЕП)</p>	<p>Центарот за управување со кризи го координира спречувањето на кризите, активности за рано предупредување и одговори на централно ниво додека Дирекцијата за заштита и спасување е одговорна за операции на терен како одговор за кризи.</p> <p>Во рамките на својата програма за олеснување на последиците од катастрофите и програмата за адаптација на Светската банка ќе ја поддржи Владата во инвестициските опции на полето на намалување на ризикот од катастрофи, олеснување на ризикот од катастрофи, подготвеност за итни ситуации и одговор, прогноза на времето и рано предупредување за поплави.</p> <p>ЈСА ќе придонесе за подобрување на системот за кризен менаџмент преку поддршка на детални GIS мапи на опасности на државата и развивање на сценарија со симулации на катастрофи.</p> <p>Владата на Холандија дава поддршка за чистење и ремедијација за приоритетни еколошки жешки точки во рударскиот сектор.</p> <p>Министерството за животна средина и просторно планирање го координира развојот на физибилити студии за приоритетни еколошки „жешки точки“ во државата и имплементираат мерки кои ги решаваат проблемите во врска со загадувањето.</p>	<p>УНДП: A: 5,040,000 B:</p> <p>УНЕП: A: 240,000 B: 60,000</p> <p>СЗО: A: 960,000 B: 480,000</p> <p>УНЕСКО A: 240,000 B:</p>
<p>Механизми за координација и програмски модалитети (TBD):</p> <p>Тимот на ОН во државата ќе је преземе водечката улога на Надзорниот комитет на УНДАФ</p> <p>УНДП ќе биде главната координативна агенција.</p>			

ПРИЛОГ 2

Танела 1.Рамка за мониторинг и евалуација на УНДАФ - Социјална инклузија

УНДАФ резултат <u>УНДАФ резултат 1:</u>	Показатели, индикатори и основи	Начини на проверка	Претпоставки и ризици
До 2015 година лицата кои се социјално исклучени ќе имаат подобар пристап и поквалитетни услуги и можности да уживаат целосен и продуктивен живот;	<p>Индикатор 1: Појава на сиромаштијата (која се дефинира како 70% од просечните расходи за домаќинствата):</p> <p>а) вкупно расчленето по</p> <p>б) видови на домаќинства (брачни двојки со деца/Други домаќинства со деца/ домаќинства со пет или повеќе члена/ домаќинства без деца/ Домаќинства со возрасни членови)</p> <p>с) рурални/ урбани средини,</p> <p>Основа [2007]:</p> <p>а) 29.4%</p> <p>б) 27.1% /33.4% /60.4% /26.3% /26.7%</p> <p>с) 39.6% /36.9%</p> <p>Цел [2015]: намалување на сите најмалку за 16% процентни поени¹</p> <p>Индикатор 2: Стапка на морталитет на деца под пет годишна возраст:</p> <p>Основа [2007]: 11.1 на 1.000 живородени Цел [2015]: Просек на новите (12) земји членки на ЕУ</p> <p>Индикатор 3: Процент на оние кои го завршуваат образованието:</p> <p>а) Во основното образование (VIII одделение) б) Во средното образование</p> <p>Основа [2007]:</p> <p>а) 91.1 б) 70.6 Цел [2015]: а) 95 б) 78%²</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Државен завод за статистика Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Државен завод за статистика Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p> <p>[Индикатор 3] Извор: Државен завод за статистика Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p>	<p><u>Претпоставки:</u></p> <p>1. Заложба на Владата за намалување на сиромаштијата, социјална инклузија, намалување на невработеноста и сл.</p> <p>2. Владата ги има потребните човечки ресурси (човечки, финансиски, технички) за спроведување на реформите во социјалниот сектор</p> <p>3. Партнерите за развој (вклучувајќи ги и меѓународните агенции и меѓународните невладини организации) се подготвени да дадат поддршка на процесот на социјална инклузија</p> <p>4. Партнерите за развој се во можност ефективно да ги усогласат нивните развојни интервенции</p> <p>5. Може да се мобилизираат средства за донаторите.</p>

¹ Под претпоставка дека ќе имаме иста брзина на намалување на сиромаштијата како што е онаа предвидена во Global MDG Agenda, т.е. 2% секоја година (намалување на сиромаштијата за 50% помеѓу 1990 и 2015 година² т.е. во период од 25 години), значи дека за седум години (2007 - 2015) реалната цел е сиромаштијата да се намали за 16%.

² Иако целите утврдени во MDG Извештајот за напредок 2008 и за двата индикатори беше 100%, имајќи ги во предвид трендовите, реалната процентна за стапка на оние кои завршуваат основно образование е 95% а за оние кои завршуваат средно е 76%. Процентата за цел на завршување на основното образование се базира на анализите на стапката на завршено основно образование од учебната 2000/2001 до 2005/2006 која, всушност, беше намалена за 0.6 процентуални прени и очекуваното влијание на интервенциите поддржани од Владата и

	<p>Индикатор 4: Животен век (во години): а) вкупно б) мажи/ жени Основа [2006]: а) 73.8 б) 71.7/75.9 Цел [2015]: а-б) Просек на новите (12) земји членки на ЕУ</p> <p>Индикатор 5: Лица кои живеат во семејства кои немаат вработување: Основа [2007]: 26.8% Цел [2015]: Намалување за најмалку 16%</p>	<p>[Индикатор 4] Извор: Државен завод за статистика Надлежна агенција: СЗО</p> <p>[Индикатор 5] Извор: Годишни социјални извештаи од Министерството за труд и социјална политика Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>Ризици:</p> <ol style="list-style-type: none"> Недоволно ресурси кај Владата (човечки/ финансиски/ технички) кои се доделени за социјална заштита и, со тоа, за имплементација на нејзините заложби. Недоволно потребни капацитети Политичка или економска нестабилност која може да го попречи процесот и да ги промени приоритетите и заложбите на Владата Недоволна поддршка од донаторите.
--	---	--	--

ОН кои вклучуваа поголемо внимание на ромските деца и децата со посебни потреби како групи кои се најмногу исклучени од системот. Процентата на цел за завршување на средно образование се базира на трендовите во изминатите седум години што означува просечно зголемување од 1 процентуален поен годишно.

<p>Резултати од агенциите (УНДП, УНИЦЕФ, ИОМ, МОТ, УНЕСКО) 1.1;</p> <p>Подобрување на капацитетите на националните институции за развивање и имплементација на политики за развој на човечките ресурси, како и програми кои излегуваат во пресрет на потребите на социјално исклучените лица</p>	<p>Индикатор 1: Процент на деца (0-6 години) запишани во некои ЕСД Основа [2007]: 11% Цел [2015]: 33%</p> <p>Индикатор 2: Просечни стандардни бодови во меѓународната студија која ги мери читањето со разбирање и писменоста (PIRLS) Основа [2006]: 422 Цел [2015]: 500 (просечен меѓународен стандарден скор)</p> <p>Индикатор 3: Стапка на невработеност Основа [2007]: 35.2% Цел [2015]: Намалување за најмалку 16%</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Министерство за образование и наука, Државен завод за статистика Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Министерство за образование и наука Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p> <p>[Индикатор 3] Извор: Агенција за вработување Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>Претпоставки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ќе продолжи заложбата на Владата за развој на човечките ресурси и реформи во образованието 2. Владата ги има неопходните ресурси (човечки, финансиски, технички) за имплементирање на националните политики за развој на човечките ресурси. <p>Ризици:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Политичка или економска нестабилност може да го нарушат процесот и да ги променат приоритетите и заложбите на Владата.
<p>Резултат 1.1.1: Развој и имплементација на активни мерки за вработување наменети за лицата кои се соочуваат со социјална исклученост;</p> <p>(УНДП, МОТ, ИОМ)</p>	<p>Индикатор 1: Број на млади невработени мажи и жени кои поминале професионална обука (преквалификација и дообука). Основа: --- (бидејќи во предвид ќе се земаат само новите работни места, не постои потреба за споредување со основата) Цел [2015]: 750</p> <p>Индикатор 2: Број на нови работни места кои биле создадени од програмите кои биле имплементирани а) вкупно б) за мажи с) за жени Основа: --- (бидејќи во предвид ќе се земаат само новите работни места, не постои потреба за споредување со основата) Цел [2015]: 5100</p>	<p>[Индикатор 1] Извор/ надлежни агенции: УНДП, МОТ, ИОМ</p> <p>[Индикатор 2] Извор/ надлежни агенции: УНДП, МОТ, ИОМ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 2. Непостоењето на доволни капацитети може да го нарушат процесот 3. Не се доделени доволно ресурси (човечки/ финансиски) за имплементација на соодветните политики и програми

<p>Резултат 1.1.2: Развиени се и имплементирани шемите за развој на претприемничките капацитети и приватниот сектор, како и оние за поддршка на најсиромашните; (УНДП)</p>	<p>Индикатор 1: Број на центри за поддршка на деловниот развој (вкупно) Основа: --- Цел [2015]: 10</p> <p>Индикатор 2: Број на фирми кои се формирани како резултат на имплементираната програма Основа: --- Цел [2015]: 200</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор/ надлежни агенции: Надлежна агенција: УНДП</p>	
<p>Резултат 1.1.3: Зголемени се капацитетите на националниот образовен систем со цел обезбедување на квалитетно и релевантно основно образование, како и подобар пристап до форми на предучилишно образование. (УНИЦЕФ, УНЕСКО)</p>	<p>Индикатор 1: Процент на деца со посебни потреби кои се опфатени во обичните училишта Основа: --- Цел [2015]: 20% од вкупниот број на деца со посебни потреби на школска возраст (Согласно податоците од пописот од Државниот завод за статистика)</p> <p>Индикатор 2: Бројот на градинки, центри за ран детски развој во заедницата и здравствени работници кои ги имплементираат стандардите за рано учење и развој. Основа [2008]: 10 градинки и 20 центри во заедницата Цел [2015]: 100% градинки и 200 центри во заедницата, како и 50% од превентивните здравствени работници</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Министерство за образование и наука Надлежни агенции: УНИЦЕФ</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Министерство за труд и социјална политика Надлежни агенции: УНИЦЕФ</p>	
<p>Резултати од агенциите (УНИЦЕФ, УНДП, УНФПА, УНИФЕМ, СЗО, ИОМ, тематска група за ХИВ/СИДА) 1.2: Социјалните услуги подобро одговараат на потребите на социјално исклучените лица како и на најзагрозените лица</p>	<p>Индикатор 1: % од децата на двегодишна возраст се опфатени со основната програма за имунизација (целосно се имунизирани): обично против пертусис, дифтерија, тетанус DPT, полиомелитис, сипаници, рubeола, заушки MMR, хепатитис Б, НiВ) Основа: 93% (извор: базата на податоци од СЗО) Цел: 98 до 100% опфат со основната програма за имунизација</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Министерство за здравство Надлежна агенција: СЗО</p>	<p>Претпоставки: 1. Продолжува посветеноста на Владата за реформирање на социјалните услуги и примената на новата законска рамка. 2. Владата ги има потребните ресурси (човечки, финансиски, технички) за целосно имплементирање на реформите на социјалните услуги.</p>

<p>Резултат 1.2.1: Националните политики за социјална заштита се подобрени со цел обезбедување на квалитетни услуги за загрозените групи; (УНИЦЕФ, УНФПА, УНДП, ИОМ, СЗО)</p>	<p>Индикатор 2: Број на центри за социјална работа кои обезбедуваат различни услуги (стручни услуги кои се одвоени од паричниот надомест). Основа [2007]: 10 % Цел [2015]: 40% од центрите за социјална работа</p> <p>Индикатор 3: Стапка на превалентност на современите контрацептивни средства Основа [2008]: 9,7% Цел [2015]: 25%</p>	<p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p> <p>[Индикатор 3] Извор: Министерство за здравство Надлежна агенција: УНФПА</p>	<p><u>Ризици:</u></p> <p>1. Недоволно ресурси кај државата доделени за имплементација на заложбите.</p> <p>2. Политичката или економската нестабилност може да го попречат обезбедувањето на јавни услуги за лицата кои се најзагрозени и оние кои се социјално исклучени.</p>
<p>Резултат 1.2.2: Воспоставени се национални политики и механизми за спречување на семејното насилство и заштита на жртвите; (УНДП, УНИЦЕФ, УНФПА, УНИФЕМ, СЗО)</p>	<p>Индикатор 1: Број на типови модели за обезбедување на социјални услуги, наменети за разни групи</p> <p>а) Алтернативни услуги б) Користење на надворешни услуги в) Јавно-приватно партнерство</p> <p>Основа [2008]: а) 3 б) 1 в) 1 Цел: [2015]: а) 5 б) 5 в) 3</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Државен завод за статистика; Дата центри за социјална работа при Министерството за труд и социјална политика Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p>	
<p>Резултат 1.2.2: Воспоставени се национални политики и механизми за спречување на семејното насилство и заштита на жртвите; (УНДП, УНИЦЕФ, УНФПА, УНИФЕМ, СЗО)</p>	<p>Индикатор 1: Процент на случаи на семејно насилство (жалби) кои биле решени Основа [2005]: дополнително ќе се утврди (од проектниот предлог) Цел [2015]: дополнително ќе се утврди</p> <p>Индикатор 2: Број на воспоставени механизми за спречување, мониторинг и намалување на домашното насилство Основа [2008]: Нема Цел [2015]: Воспоставен</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ, УНДП, УНИФЕМ, СЗО, УНФПА</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ, УНДП, УНИФЕМ, СЗО, УНФПА</p>	

<p>Резултат 1.2.3: Воспоставени се и функционални системи и капацитети за малолетничка правда; (УНИЦЕФ)</p>	<p>Индикатор 1: Назначени се соодветен број на стручни лица во рамките на специјализираните групи со цел имплементација на Законот за малолетничка правда</p> <p><i>Основа [2007]:</i> а) специјализирани тимови од центрите за социјална работа – 2; б) полициски службеници – 0; с) судии – 9; д) обвинители – 0; е) правници – 0.</p> <p><i>Цел [2015]:</i> а) специјализирани тимови од центрите за социјална работа – 30 б) полициски службеници – 84³; с) судии – 20 ; д) обвинители – 20; е) правници – 30.</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p>	
<p>Резултат 1.2.4: Националната здравствена, законска и политичка рамка излегуваат во пресрет на потребите на лицата кои се социјално исклучени како и на најзагрозеното население: (СЗО, УНФПА, УНИЦЕФ, тематска група на ОН за СИДА-та)</p>	<p>Индикатор 1: Бројот на закони и политики од областа на здравството кои одговараат на потребите на социјално исклученото и загрозеното население</p> <p>а) ХИВ/СИДА/СТИ б) Сексуално и репродуктивно здравје с) Здрава исхрана на мајки и деца д) Ментално здравје и погреченост</p> <p><i>Основа [2008]:</i> а) 0 б) 2 с) 0 д) дополнително ќе се утврди <i>Цел [2015]:</i> а) 3 б) 4 с) 2 д) дополнително ќе се утврди</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: МЗ, РИЗЗ, ДЗС, ИМСН Надлежна агенција: а. тематска група на ОН за СИДА-та) б. УНФПА, с. УНИЦЕФ д. СЗО</p>	

³ Целта е зададена под претпоставка дека, во просек, секоја општина треба да назначи барем еден полициски службеник обучен за имплементација на малолетничката правда. Сепак, целта не е утврдена како еден полициски службеник во секоја општина туку на национално ниво.

<p>Резултат 1.2.5: Социјално исклучените и лицата од најзагрозената популација имаат пристап до квалитетни здравствени услуги. (СЗО, УНФПА, УНИЦЕФ, тематска група на ОН за СИДА-та)</p>	<p>Индикатор 1: Бројот на стручни здравствени лица кои се обучени да обезбедуваат квалитетни здравствени услуги наменети за лицата кои се социјално исклучени и оние кои се најзагрозени;</p> <p>а) ХИВ/СИДА /СПБ б) Сексуално и репродуктивно здравје с) Здрава исхрана на мајки и деца д) Ментално здравје и погреченост</p> <p>Основа: а)0 б)0 с)0 д) 0 Цел [2015]: а) 25 б) дополнително ќе се утврди с) 710 д) дополнително ќе се утврди</p>	<p>[Индикатор 1] Извор и надлежна агенција: а тематска група на ОН за СИДА-та) б УНФПА, с УНИЦЕФ д. СЗО</p>	
<p>Индикатор 2: Воспоставен е соодветен број на нови услуги за сексуално и репродуктивно здравје, ХИВ/СИДА/СТИ и ментално здравје, наменети за социјално исклучените групи</p> <p>Основа: 2 Цел [2015]: 12</p>	<p>Индикатор 2: Воспоставен е соодветен број на нови услуги за сексуално и репродуктивно здравје, ХИВ/СИДА/СТИ и ментално здравје, наменети за социјално исклучените групи</p> <p>Основа: 2 Цел [2015]: 12</p>	<p>[Индикатор 2] Извор: МЗ, РИЗЗ Надлежна агенција: УНФПА, СЗО</p>	

<p>Резултати од агенциите (УНИЦЕФ, УНДП, УНФПА, УНИФЕМ, СЗО, МОТ, УНЕСКО)</p> <p>1.3:</p> <p>Процесите за креирање на политики за социјалната исклученост се базираат на докази, сеопфатни се и повеќе секторски;</p>	<p>Индикатор 1: Национална стратегија за социјална инклузија како придонес кон Заедничкиот меморандум за инклузија изготвен/обновен</p> <p>Основа [2008]: Не е изготвен Цел [2015]: изготвена национална стратегија за социјална инклузија</p> <p>Индикатор 2: % на ЕУ индикатори за социјален опфат (Leaken) за кои податоците</p> <p>a) Се обезбедени и достапни b) Се поделени по пол/ рурални-урбани области (за индикаторите кои бараат ваква поделба)</p> <p>Основа [2008]: a) 0 b) 0 Цел [2015]: a) 100% b) 100%</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	<p><u>Претпоставки:</u></p> <p>1. Владата е подготвена и посветена на партиципативен дијалог со граѓанското општество на сите нивоа.</p> <p>2. Владата ги има неопходните ресурси (човечки, финансиски, технички) за креирање на политика заснована на докази (вклучувајќи и ресурси за прибирање на податоци)</p> <p>3. Владата останува посветена на решавање на потребите на сиромашните, загрозените и маргинализираните групи на население</p>
<p>Резултат 1.3.1: Подобрени се националните капацитети за статистика, мониторинг и евалуација на социјалната инклузија и прашањата поврзани со неа; (УНИЦЕФ, УНФПА, УНИФЕМ, УНДП, ИОМ, СЗО)</p>	<p>Индикатор 1: % на локални власти кои се запознаени со МакИнфор (и кои се подготвени да го користат) за креирање на политика базирана на докази</p> <p>Основа [2008]: 0% Цел [2015]: 75%</p> <p>Индикатор 2: Број на студии/ истражувања на Обединетите нации кои се фокусираат на социјално исклучените и загрозените групи кои се користат за креирање на политиката (вкупно)</p> <p>Основа [2008]: Цел [2015]: 12</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП, УНИЦЕФ, УНФПА, УНИФЕМ, ИОМ, СЗО</p>	<p>4. Граѓанското општество продолжува да ги поддржува владините политики и реформскиот сектор</p> <p>5. Капацитетите на организациите од граѓанскиот сектор се зајакнати за да излезат во пресрет со растечките потреби и приоритети</p> <p>6. Граѓанскиот сектор, донаторите и меѓународните агенции продолжуваат да доделуваат средства и поддршка за учество на загрозените и маргинализирани лица во развојниот процес</p>
<p>Резултат 1.3.2: Зајакнати се капацитетите на национално ниво со кои се обезбедува дека потребите на децата, жените и на лицата кои се социјално</p>	<p>Индикатор 1: Број на локални акциони планови за еднакви можности развиени и имплементирани.</p> <p>Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 84</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП, УНИФЕМ [Индикатор 2]</p>	<p>продолжуваат да доделуваат средства и поддршка за учество на загрозените и маргинализирани лица во развојниот процес</p>

<p>исклучени наоѓаат свое место во креирањето на политиката, во управувањето со јавните финансии и евалуацијата на ефектите. (УНИЦЕФ, УНФПА, УНИФЕМ, УНДП, УНЕСКО, СЗО, МОТ)</p>	<p>Индикатор 2: Спроведена е евалуација (повеќе евалуации) на влијанието на политиките Основа [2008]: кумулативно Цел [2015]: 3</p>	<p>Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p>	<p><u>Ризици:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Политичка или економска нестабилност може да го нарушат процесот и да ги променат приоритетите и заложбите на Владата. 2. Недоволно капацитети неопходни на национално и на локално ниво 3. Недоволно ресурси (човечки/финансиски) кои се доделени за реформата на локалната самоуправа
--	--	---	--

Табела 2 Рамка за мониторинг и евалуација на УНДАФ: Локална самоуправа и територијален развој

УНДАФ резултат	Показатели, индикатори и основи	Начини на проверка	Претпоставки и ризици
<p>УНДАФ резултат 2:</p> <p>До 2015 година локалните и регионални структури се зајакнати со цел промовирање на еднаков развој како и меѓуетничка и социјална кохезија;</p>	<p>Индикатор 1: Степенот на задоволство кај локалното население од услугите кои ги овозможуваат локалните власти <i>Основа [2008]: дополнително ќе се утврди</i> <i>Цел [2015]: 65%</i></p> <p>Индикатор 2: Ниво на а) намалување на индексот на коруптивност и б) зголемување на транспарентноста на локално ниво, рефлектирана во официјалните истражувања на Државната комисија за спречување на корупцијата <i>Основа: 0 Цел [2015]: дополнително ќе се утврдиво соработка со ДКСК</i></p> <p>Индикатор 3: број на постајано оперативни институциоанализирани механизми за консултација за РР на различните нивоа на власт <i>Основа [2008]: 0</i> <i>Цел [2015]: 8</i></p> <p>Индикатор 4: Перцепција за ризикот од насилни конфликти; просечно повеќе од пет етнички групи: Македонци, Албанци, Турци, Роми, Срби (0-непостоење на ризик, 2-висок ризик) <i>Основа [2007]: 1.28</i> <i>Цел [2015]: 0.65</i></p>	<p>[Индикатор 1] <i>Извор: Прибирање на основни податоци/други извори</i> <i>Надлежна агенција:</i> УНДП</p> <p>[Индикатор 2] <i>Извор: Владини/невладини извештаи</i> <i>Надлежна агенција:</i> УНДП</p> <p>[Индикатор 3] <i>Извор: Истражување (методологијата која беше користена за извештајот „Анализа која во центарот ги става луѓето“, УНДП март 2008 година)</i> <i>Надлежна агенција:</i> УНДП</p>	<p><u>Претпоставки:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Владата е посветена на демократски реформи на органите на власт Продолжува процесот на подобрување на локалната власт како и имплементација на институционалните промени Партнерите за развој и понатаму го поддржуваат институционалниот развој и изградбата на капацитетите во областа на локалниот развој <p><u>Ризици:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Политичка, социјална, економска и еколошка нестабилност Недоволна заложба од Владата за демократски реформи во власта Недоволно ресурси (човечки/ финасиски/ технички) за поддршка на реформата на локалната самоуправа Недоволна посветеност на развојните партнери кон реформата на локалната самоуправа Ограничен капацитет на национално и локално ниво

<p>Резултати од агенциите (УНДП, УНИЦЕФ, УНИФЕМ)</p> <p>2.1:</p> <p>Единиците на локалната самоуправа функционираат поефикасно и потранспарентно;</p>	<p>Индикатор 1: сооднос: на локални приходи/ вкупни приходи на локалните власти <i>Основа [2008]:</i> дополнително ќе се утврди <i>Цел [2015]:</i> дополнително ќе се утврди</p> <p>Индикатор 2: Процент на општиникои имаат изготвено локални буџети кои излегуваат во пресрет на потребите на групите со посебни потреби (жени, деца, лица со попреченост, етнички малцинства) <i>Основа [2008]:</i> дополнително ќе се утврди <i>Цел [2015]:</i> дополнително ќе се утврди</p> <p>Индикатор 3 Намален е бројот на нелегални грабди <i>Основа [2008]:</i> 0 <i>Цел [2015]:</i> Намалување за 50%</p>	<p>[Индикатор 1] <i>Извор: Министерство за финансии</i> <i>Надлежна агенција: УНДП</i></p> <p>[Индикатор 2] <i>Извор: Министерство за финансии/Прибирање на основни податоци</i> <i>Надлежна агенција: УНДП</i></p> <p>[Индикатор 3] <i>Извор: Министерство за транспорт и врски, Анкета на ОБСЕ за децентрализацијата, Основно истражување од УНДП</i> <i>Надлежна агенција: УНДП</i></p>	<p>Претпоставки:</p> <ol style="list-style-type: none"> Владата е подготвена и посветена на партиципативен дијалог со граѓанското општество на сите нивоа. Владата ги има неопходните ресурси (човечки, финансиски, технички) за целосна имплементација на иницијативите за локален развој Владата останува посветена на еднаков развој и на задоволување на потребите на сиромашните, загрозените и маргинализираните групи на население на локално ниво Развојните партнери (вклучувајќи ги тука меѓународните агенции и меѓународните невладин организации) се подготвени и посветени да овозможат програми и проекти за поддршка со цел успешен локален развој во Македонија Владата е посветена на борба против корупцијата и ги презема неопходните мерки да функционира на потранспарентен начин <p>Ризици:</p> <ol style="list-style-type: none"> Политичка, социјална, економска и еколошка нестабилност Недоволна заложба од Владата за реформирање на локалната власт Недоволна посветеност на развојните партнери кон реформата на локалната самоуправа Ограничен капацитет на национални и локално ниво Недоволно ресурси (човечки/ финансиски) кои се наменети за реформирање на локалната самоуправа
--	---	--	---

<p>Резултат 2.1.1. Зајакнати се капацитетите на националните и локалните институции со цел дизајнирање и имплементирање на потранспарентно, предвидливо и одржливо локално финансирање; (УНДП)</p>	<p>Индикатор 1: Кумулативен број на експерти и социјални партнери обучени за новите концепти за управување со јавните финансии (вкупно) Основа: 0 Цел [2015]: дополнително ќе се утврди</p> <p>Индикатор 2: Процентна општини кои имплементираат основни услуги врз основа на минимални стандарди Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 70%</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП and УНИЦЕФ</p>	
<p>Резултат: 2.1.2. Изготвени и се и имплементирани иновативни аранжмани за ефикасни и квалитетни услуги, вклучувајќи и употреба на информатички технологии, преку промовирање на јавно-приватно партнерство, користењето на надворешни услуги и меѓуопштинска соработка; (УНИЦЕФ, УНДП, УНЕСКО)</p>	<p>Индикатор 1: Кумулативен број на нови меѓуопштински партнерства, во областа на а) административните надлежности, б) технички надлежности и, в) социјални надлежности Основа: 12 Цел [2015]: а) дополнително ќе се утврди б) дополнително ќе се утврди в) дополнително ќе се утврди</p> <p>Индикатор 2: Развиени се иновативни аранжмани за одржливи финансиски шеми за меѓуопштинска соработка Основа [2008]: а) Не постои Цел [2015]: Предложена и дискутирана со главните чинители</p> <p>Индикатор 3: Број на општини кои обезбедуваат полн спектар децебтрализирани услуги Основа [2008]: а) 0 Цел [2015]: 50</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	

<p>Резултат: 2.1.3. Единиците на локалната самоуправа имаат подобро техничко и организациско знаење, вештини и ресурси за управување и финансирање на локалните јавни услуги врз основа на докази; (УНДП, УНИЦЕФ, УНИФЕМ)</p>	<p>Индикатор 1: Процент на општините кои го користат МаКИнфо како инструмент за управување Основа [2008]: д0 Цел [2015]: 75%</p> <p>Индикатор 2: Податоците кои биле прибрани на локално ниво се поделени по разни карактеристики (пол, возраст, етничка припадност) и сл. Основа [2008]: Не постои Цел [2015]: Изготвена и имплементирана</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ, УНИФЕМ and УНДП</p>	
<p>Резултат 2.1.4 Подобрени институционалните и човечките капацитети на национално и локално ниво со цел имплементирање на децентрализираните надлежности; (УНДП, УНИЦЕФ)</p>	<p>Индикатор 1: Број на програми за заедничка обука кои биле изготвени од Министерството за локална самоуправа, ЗЕЛС и CSA, усвоени од Владата и имплементирани во текот на годината Основа [2008]: 1 Цел [2015]: 5</p> <p>Индикатор 2: Кумулативен број на обучени државни службеници Основа [2008]: 1 Цел [2015]: дополнително ќе се утврди</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	
<p>Резултат: 2.1.5 Зајакнати механизми и капацитети на локалните чинители за борба против корупцијата; (УНДП)</p>	<p>Индикатор 1: Вкупно општини кои го применуваат индексот на транспарентност и отчетност Основа [2007]: 8 Цел [2015]: 65</p> <p>Индикатор 2: Број на општини кои применуваат ISO стандарди Основа [2007]: 1 Цел [2015]: 30</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	

<p>Резултати од агенциите (УНДП, УНФПА):</p> <p>РЕЗУЛТАТ НА АГЕНЦИЈАТА 2.2.:</p> <p>Зајакната е политичката и институционална рамка на национално и локално ниво со цел промовирање и операционализирање на регионалниот развој;</p>	<p>Индикатор 1: Број на регионални планови за развој кои биле одобрени Основа [2008]: 0 Цел [2015]: во сите региони</p> <p>Индикатор 2: % од бруто домашниот производ кој се издвојува и дистрибуира на општините на регионално ниво Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 1%</p> <p>Индикатор 3: Процент на финансирани и спроведени проектни приоритети од регионалните развојни планови (од сопствени, владини и донаторски извори) Основа: / Цел [2015]: 65%</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Министерство за финансии Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 3] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>Претпоставки:</p> <ol style="list-style-type: none"> Владата е подготвена и посветена на партиципативен дијалог со граѓанското општество на сите нивоа. Владата ги има потребните ресурси (човечки, финансиски, технички) за целосна имплементација на иницијативите за локален развој Владата останува посветена на еднаков развој и на задоволување на потребите на сиромашните, загрозените и маргинализираните групи на население на локално ниво Развојните партнери (вклучувајќи ги тука меѓународните агенции и меѓународните невладин организации) се подготвени и посветени да овозможат програми и проекти за поддршка со цел успешен локален развој во Македонија
<p>Резултат 2.2.1:</p> <p>Националните и локалните тела ги имаат подобро своите технички, кадровски и оперативни капацитети за имплементирање на регионалните политики за развој; (УНДП, УНФПА)</p>	<p>Индикатор 1: Развиена е организационата структура на Бирото за регионален развој(на регионално ниво) Основа [2008]: Не постои Цел [2015]: Предложена и дискутирана со главните чинители</p> <p>Индикатор 2: Процент на региоанлни развојни центри што работат според стандардните правила и насоки обезбедени од Владата и кои спроведуваат полн обем на задачи назначени во описот на нивните задачи Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 80%</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци (анкетирање на главните чинители) Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>Ризици:</p> <ol style="list-style-type: none"> Политичка, социјална, економска и еколошка нестабилност Недоволна заложба од Владата за реформирање на локалната власт Недоволна посветеност на развојните партнери кон реформата на локалната самоуправа Ограничен капацитет на национални и

<p>Резултат 2.2.2:</p> <p>Развиени се и имплементирани програми за регионален развој кои претставуваат одраз на секторските политики и тоа во најмалку три региони на планирање; (УНДП)</p>	<p>Индикатор 1: Кумулативен број на регионални планови за развој кои биле развиени на консултативен начин и кои се редовно ажурирани со националните стратешки/плански документи Основа: (Цел [2015]: 2</p> <p>Индикатор 2: Кумулативен број на секторски програми на регионално ниво кои се развиени во соработка со главните чинители Основа: (Цел [2015]: 3</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>локално ниво</p> <p>5. Недоволно ресурси (човечки/финансиски) кои се наменети за реформирање на локалната самоуправа</p>
<p>Резултат 2.2.3</p> <p>Националните институции задолжени за координирање на политиките за регионален развој имаат развиено алатки за мониторинг и евалуација. (УНДП)</p>	<p>Индикатор 1: Формиран е информатички систем за регионален развој Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 1</p> <p>Индикатор 2: Развиена е и применета методологија и индикатори за мониторинг и евалуација Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 1</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Министерство за локална самоуправа Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Министерство за локална самоуправа, Национален совет за регионален развој Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>Претпоставки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Владата поддржува учество на претставници од етнички малцинства (невладини организации) во иницијативите за локален и национален развој 2. Од локалните власти и од заедниците може да се обезбеди заложба 3. Меѓународните организации се посветени на поддршка на културата на
<p>Резултати од агенциите (УНДП, УНИЦЕФ and УНЕСКО) 2.3:</p> <p>Националните, локалните институции како и невладините чинители промовираат меѓуетнички дијалог и социјална кохезија;</p>	<p>Индикатор 1: Бројот на јавни консултации организирани во годината од страна на локалните заедници, како што се состаноци на локално ниво на кои учествуваат чинители кои не се поврзани со државата и кои застапуваат етнички малцинства и групи кои се соочуваат со социјално исклучување Основа [2008]: дополнително ќе се утврди Цел [2015]: дополнително ќе се утврди</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>локално ниво</p> <p>5. Недоволно ресурси (човечки/финансиски) кои се наменети за реформирање на локалната самоуправа</p>

	<p>Индикатор 2: Број на програми за соработка во заедницата кои се изготвени и одобрени од општинските совети Основа [2008]: дополнително ќе се утврди Цел [2015]: дополнително ќе се утврди</p> <p>Индикатор 3 Процент на етнички мешани основни училишта кои спроведуваат методи и механизми за промовирање на меѓуетничката толеранција Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 30% од основните училишта</p>	<p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 3] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p>	<p>меѓуетнички дијалог и социјална кохезија</p> <p>3. Владата ги има потребните ресурси (кадровски, финансиски, технички) за поддршка на меѓуетничкиот дијалог и конкретни иницијативи (на пример, во образованието)</p> <p><u>Ризици</u></p> <p>1. Резултатите зависат од националната политичка волја и националните/ локални капацитети што претставува и поголем ризик</p>
<p><u>Резултат 2.3.1:</u></p> <p>Зајакнати се капацитетите на националните тела и локалните комисији кои работат на меѓуетнички односи со цел инкорпорирање на интернетничкиот дијалог и културната разноликост во локалните активности; (УНДП)</p>	<p>Индикатор 1: Ревидирана регулаторна рамка за националниот систем за градење на доверба и градење на меѓуетничка кохезија Основа: 0 Цел [2015]: 1</p> <p>Индикатор 2: Кумулативен број на разработени и спроведени работилници и модули и број на обучени лица за доверба и јакнење на меѓуетничка кохезија. Вкупно организирани настани за јавен дијалог, Основа: 0 Цел [2015]: дополнително ќе се утврди</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>2. Политичка, социјална, економска и еколошка нестабилност</p> <p>3. Непостоене на поддршка од Владата за меѓуетнички дијалог</p> <p>4. Недоволно интерес кај развојните партнери за поддршка на меѓуетничкиот дијалог</p>
<p><u>Резултат 2.3.2:</u></p> <p>Зајакнат е капацитетот на системот за образование за подобрување на меѓуетничката кохезија и промовирање на културната различност на локално ниво; (УНИЦЕФ)</p>	<p>Индикатор 1: Процент на училишта кои имплементираат образование засновано на животни вештини во сите оделенија на основно образование Основа: (10%) Цел [2015]: 85%</p> <p>Индикатор 2: Број на општини со активности спроведени во заедниците и воншколски активности кои промовираат меѓуетничка толеранција Основа: (0) Цел [2015]: 6</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНИЦЕФ</p>	<p>5. Ограничен капацитет на национални и локално ниво</p> <p>6. Недоволно ресурси (кадровски/ финансиски) кои го доделува Владата</p>

<p>Резултат 2.3.3:</p> <p>Граѓанското општество е оспособено да врши мониторинг врз работењето на локалната власт и да се вклучува во меѓуетнички и меѓукултурен дијалог.</p> <p>(УНДП, УНЕСКО)</p>	<p>Индикатор 1: Број на SCO кои се обучени за користење на модерни инструменти за мониторинг на активностите на локалната власт:</p> <p>а) граѓанска картичка за бодување</p> <p>б) социјална „ревизија“</p> <p>с) родово сензитивно буџетирање</p> <p>Основа [2007]: а-б) 0</p> <p>Цел [2015]: а) дополнително ќе се утврди б) дополнително ќе се утврди</p> <p>Индикатор 2 Вкупен број на медиумски чинители кои учествуваат во континуиран мониторинг на активностите на заедницата на локално ниво</p> <p>Основа: (за збирниот индикатор напредокот ќе се набљудува во однос на целната вредност т.е. нема потреба од упатување кон некоја основа)</p> <p>Цел [2015]: дополнително ќе се утврди</p>	<p>[Индикатор 1]</p> <p>Извор: Прибирање на основни податоци</p> <p>Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2]</p> <p>Извор: Прибирање на основни податоци</p> <p>Надлежна агенција: УНДП</p>	
--	---	---	--

Табела 3. Рамка за мониторинг и евалуација на УНДАФ: Заштита на животната средина

УНДАФ резултат	Показатели, индикатори и основи	Начини на проверка	Претпоставки и ризици
<p>УНДАФ резултат 3: До 2015 година централните и локалните власти ги имаат подобро капацитетите за интегрирање на животната средина и намалувањето на ризикот од катастрофи и опасности, во националните и локалните развојни рамки, додека заедниците и НВОи поефикасно учествуваат во планирањето, имплементацијата и мониторингот на заштитата на животната средина и на намалувањето на ризикот од катастрофи; (УНДП, УНЕП, УНИДО, СЗО, УНИЦЕФ, УНЕСКО.)</p>	<p>Индикатор 1: Ниво на емисија на гасови кои го предизвикуваат ефектот на стаклена градина</p> <p>Основа [2000]: 14,317.71 Kt CO2 еквивалент Цел [2015]: а) 17,239 Gg CO2 еквивалент, основно сценарио; б) 15,411 Gg CO2 еквивалент, прво подобро сценарио; в) 13,553 Gg CO2 еквивалент, второ подобро сценарио;</p> <p>Индикатор 2: Процент на заштитен територија за одржување на биолошката разновидност (%) Основа [2008]: 7,4% Цел [2015]: 9,4%</p>	<p>[Индикатор 1] <i>Извор: Инвентар на емисии на гасови кои предизвикуваат ефект на стаклена градина, годишен статистички извештај</i> Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] <i>Извор: Извештај за состојбата во животната средина, годишни извештаи на надлежните министерства и институции, годишни статистички проценки, GEF инструмент за следење на ефективност</i> Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>Претпоставки: 1. Владата е посветена да ја подобри состојбата со животната средина и со тоа да постигне напредок во исполнувањето на нејзините обврски кон директивите на ЕУ кои се однесуваат на животната средина и кон ратификуваните мултилатераелни конвенции за животна средина 2. Развојните партнери се подготвени да поддржат заеднички програми и проекти со цел подобрување на структурите за управување со катастрофи</p> <p>Ризици: 1. Недоволна соработка помеѓу надлежните министерства, помеѓу министерствата и локалните власти и помеѓу Владата и НВОи 2. Недоволно финансиски ресурси кои наменети за заштита и унапредување на животната средина.</p>

<p>Резултат на агенцијата 3.1:</p> <p>Националните политики подобро излегуваат во пресрет на мерките за адаптирање кон климатските промени и показните програми одговараат на предизвиците поврзани со климатските промени:</p> <p>(УНДП, УНЕП, УНИДО, СЗО, УНИЦЕФ)</p>	<p>Индикатор 1: Кумулативен број на секторски политики кои се изготвени со земање во предвид на климатските промени</p> <p>Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 3</p> <p>Индикатор 2: Кумулативен број на програми кои ги решаваат проблемите поврзани со климатските промени, имплементирани од централната власт, општините, НВОи:</p> <p>Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 3</p>	<p>[Индикатор 1]</p> <p>Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2]</p> <p>Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>Претпоставки:</p> <p>1. Владата е целосно посветена на исполнување на обврските за известување и имплементација согласно ратификуваните конвенции/ протоколи</p> <p>Ризици:</p> <p>1. Недоволно внимание посветено на обврските кои се произлезени од меѓународните конвенции за животна средина 2. Недоволни капацитети за имплементација на соодветните конвенции на сите нивоа</p>
<p>Резултат 3.1.1</p> <p>Изготвени се проценки за ранливост, трошоците поврзани со влијанијата, опции за политики и интегрирани територијални планови за адаптирање кон климатските промени;</p> <p>(УНДП, СЗО, УНЕСКО, УНЕП)</p>	<p>Индикатор 1: Кумулативен број на изготвени интегрирани територијални програми за климатски промени</p> <p>Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 0</p>	<p>[Индикатор 1]</p> <p>Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	
<p>Резултат 3.1.2</p> <p>Имплементирани се иницијативи за демонстрација на енергетска ефикасност и за обновливи извори на енергија, како и подготвителна поддршка за финансирање проекти преку механизмот за чист развој;</p> <p>(УНДП, УНИДО, УНЕП, СЗО)</p>	<p>Индикатор 1: Број на развиени и имплементирани проекти за енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија</p> <p>Основа [2008]: а) 0 б) 0 Цел [2015]: а) 4 б) 4</p> <p>Индикатор 2: Број на компании кои имаат усвоено мерки за енергетска ефикасност</p> <p>Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 15</p>	<p>[Индикатор 1]</p> <p>Извор: Централна база на податоци на донаторска помош Надлежна агенција: УНДП, СЗО</p> <p>[Индикатор 2]</p> <p>Извор: Финансиски извештаи на надлежните министерства и локалните власти, Надлежна агенција: УНДП, УНИДО, УНЕП</p>	

<p>Резултат 3.1.3 Подигнати се националната свест за прашањата во однос на климатските промени и подобреени се капацитетите на НВОи да влијаат на донесувањето на одлуки на национално и локално ниво (УНЕП, УНДП, УНИЦЕФ)</p>	<p>Индикатор 3: Број на проектиза почисто производство во селектирани индустријски сектори Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 15</p>	<p>Индикатор 3] Извор Министерство за Економија, Стопанска комора, Прибирање на основни податоци Надлежна агенција УНИДО</p>	
	<p>Индикатор 1: Број на иницијативи за разгледување/усвојување на политики или закони иницирани од НВО Основа [2008]: дополнително ќе се утврди (УНЕП) Цел [2015]: дополнително ќе се утврди (УНЕП)</p> <p>Индикатор 2: Степенот на перцепции кај луѓето, нивно знаење и однесување за и во однос на прашања поврзани со климатските промени Основа [2008]: Ниска Цел [2015]: 30% подобрување</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНЕП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Euro Barometer Надлежна агенција: УНДП</p>	
<p>Резултати од агенциите 3.2: До 2015 година подобреени се националните капацитети за управување и одржлива употреба на природните ресурси; (УНДП, УНЕСКО, УНЕП)</p>	<p>Индикатор 1: Број на усвоени секторски закони и подзаконски акти кои го регулираат одржливото користење и управување на природните ресурси Основа [2008]: 10 Цел [2015]: 20</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП, УНЕСКО, УНЕП</p>	<p><u>Претпоставки:</u> 1. Владата е посветена на интензивно приближување на националното законодавство за животна средина со соодветните регулативи од <i>EU-aquis communautaire</i>. 2. Владата ќе продолжи активно да ја поддржува децентрализацијата на надлежностите кои се однесуваат на животната средина.</p>

<p>Резултат 3.2.1 Формирана е национална мрежа за заштитени подрачја, преку зајакнување на практиките за планирање, финансирање и управување; (УНДП, УНЕП)</p>	<p>Индикатор 1: Бројот на планови за управување со заштитените подрачја кои се развиени согласно релевантното национално законодавство и меѓународните стандарди Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 5</p> <p>Индикатор 2: Број на поддржани процеси за ревалоризација и повторно прогласување Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 3</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Службен весник на Република Македонија Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Извештаи на надлежните министерства Надлежна агенција: УНДП</p>	<p>Ризици 1. Политичките несогласувања помеѓу Македонија и Грција би можеле да ја попречат меѓуграничната соработка. 2. Недоволно финансирање и човечки ресурси кои се посветени на одржување на подобрените процеси и инструменти за мониторинг и координација по завршувањето на проектите</p>
<p>Резултат 3.2.2 Оплементирани се Програмите за изградба на капацитетите и моделите за демонстрација на интегрирано управување со водниот басен на Преспанското езеро; (УНДП)</p>	<p>Индикатор 1: Број на воспоставени инструменти за управување и финансиски ресурси наменети за интегрирано управување со екосистемот на Преспанскиот воден басен Основа [2008]: Не постои Цел [2015]: Воспоставен и функционален</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	
<p>Резултат 3.2.3 Изготвен е и имплементиран план за управување со Охрид како светско културно наследство; (УНЕСКО)</p>	<p>Индикатор 1: Да/Не – Изготвен е план за управување со Охридското езеро како светско културно наследство Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 1</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: извештаи од Конвенцијата за светско културно наследство Надлежна агенција: УНЕСКО</p>	
<p>Резултат 3.2.4 Поддржан Меѓуграничен дијалог и шема за ко-управување на Резерват за човекот и биосферата, во Преспанскиот регион. (УНЕСКО)</p>	<p>Индикатор 1: Да/Не (дополнително ќе се разгледа) Основа [2008]: 0 Цел [2015]: 1</p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Извештаи од конвенцијата Надлежна агенција: УНЕСКО,</p>	

<p>Резултати од агенциите</p> <p>3.3:</p> <p>До 2015 година националните власти се подобро оспособени за намалување на ризикот од природни и катастрофи предизвикани од човекот, и реагирање во случај на потреба;</p> <p>(УНДП, УНИЦЕФ, СЗО, УНЕП, УНЕСКО)</p>	<p>Индикатор 1: Развиен систем за следење на повеќе видови на опасности заснован на GIS, а заради обезбедување на податоци наменети за следење на ризиците, законите и штети според пол, возраст други демографски и социјални фактори</p> <p><i>Основа [2008]: Не постои</i></p> <p><i>Цел [2015]:</i> Изготвени и направени консултации со главните чинители</p> <p>Индикатор 3: Број на индустриски „жешки точки“ кај кои е спроведена ремедијација</p> <p><i>Основа [2008]: 0</i></p> <p><i>Цел [2015]: 3</i></p>	<p><i>[Индикатор 1]</i></p> <p><i>Извор:</i> Проценки/ извештаи/ резултати од штети направени од Дирекцијата за заштита и спасување при природни и катастрофи предизвикани од човекот, изготвени од соодветните национални и локални власти</p> <p><i>Надлежна агенција:</i> УНДП</p> <p><i>[Индикатор 2]</i></p> <p><i>Извор:</i> Центар за управување со кризи, Дирекција за заштита и спасување, Министерство за здравство, Министерство за животна средина и просторно планирање, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство</p> <p><i>Надлежна агенција:</i> УНДП</p> <p><i>[Индикатор 3]</i></p> <p><i>Извор:</i> Министерство за животна средина сопствениците на рудниците</p> <p><i>Надлежна агенција:</i> УНДП</p>	<p>Претпоставки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Владата е посветена да има силна национална структура за управување со катастрофи. 2. Развојните партнери се подготвени да поддржат заеднички програми и проекти со цел подобрување на структурите за управување со катастрофи <p>Ризици:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Непостоене на соработка помеѓу кличните институции на системот за кризен менаџмент 2. Податоците за случување на катастрофи и ризикот од катастрофи се третираат како доверливи информации што не овозможува развивање на сеопфатни бази на податоци и стратешки документи. 3. Недоволно ресурси (човечки и финансиски) на национално и локално ниво
<p>Резултати 3.3.1</p> <p>Изготвена е национална рамка за редовна проценка и мониторинг на ризиците од катастрофи, со цел обезбедување на податоци за одредени категории и која се користи како основа за донесувањето на одлуки и пилотирана на локално ниво;</p>	<p>Индикатор 1: Број на општини кои имаат изготвено планови и програми за управување со ризикот од катастрофи</p> <p><i>Основа [2008]: - 0</i></p> <p><i>Цел [2015]: 5</i></p>	<p><i>[Индикатор 1]</i></p> <p><i>Извор:</i> Извештаи на Центарот за управување со кризи, Дирекција за заштита и спасување</p> <p><i>Надлежна агенција:</i> УНДП</p>	

<p>(УНДП, УНИЦЕФ, УНЕП, СЗО, УНЕСКО)</p>	<p>Индикатор 2: Број на лица обучени за намалување на ризикот од катастрофи <i>Основа [2008]: 0</i> <i>Цел [2015]: 250</i></p>	<p>[Индикатор 2] Извор: Прибирање на основни податоци Надлежна агенција: УНДП</p>	
<p>Резултати 3.3.2 Усвоени се практики за намалување на ризикот и истите се пилотирани на најмалку две еколошки „жешки точки“. (УНДП, УНЕП)</p>	<p>Индикатор 1: Износот на финансиски средства доделени од страна на Владата и сопствениците на рудниците <i>Основа [2008]: 200.000 \$USD</i> <i>Цел [2015]: 1.500.000 \$USD</i></p> <p>Индикатор 2: % на намалување на Cu, Zn, Ni, Cd и As во површинските води во рудникот Бучим (да се провери за да се обезбеди дека тоа придонесува кон намалување на ризикот од катастрофа) <i>Основа [2008]: Сите вредности над максимално дозволените со закон</i> <i>Цел [2015]: Сите вредности во согласност со националното законодавство</i></p>	<p>[Индикатор 1] Извор: Финансиски извештаи на надлежните министерства и сопствениците на рудниците Надлежна агенција: УНДП</p> <p>[Индикатор 2] Извор: Протоколи за мониторинг на рудникот Бучим; Извештаи на Државниот инспекторат за животна средина Надлежна агенција: УНДП</p>	

АНЕКС 3

Проценка на потребни средства - сумарен преглед во УСА долари

Агенција/ Фонд на ООН	Исход 1: Социјано Вклучување	Исход 2: Локална самоуправа и територијален развој	Исход 3: Заштита на животна средина	Активности вон УНДАФ	Вкупно	Клучни средства	Сретства кои треба да се мобилизираат од донори
УНДП	18,100,000	18,000,000	18,000,000		54,100,000		
УНИЦЕФ	13,000,000	3,500,000			16,500,000		
УНХЦР	5,000,000			6,000,000	11,000,000		
УНФПА	1,020,000	300,000			1,320,000		
СЗО	1,464,000		2,520,000		3,984,000		
ИОМ	1,850,400				1,850,400		
УНИФЕМ	780,000	360,000			1,140,000		
ИЛО	1,320,000				1,320,000		
УНИДО			1,300,000		1,300,000		
УНЕСКО	216,000	960,000	840,000		2,016,000		
УНЕП			1,860,000		1,860,000		
Тематска Група на ООН за ХИВ/СИДА (фонд од УНАИДС)	360,000				360,000		
УНЕЦЕ		50,000			50,000		
Заеднички проекти	3,000,000				3,000,000		
ВКУПНО	46,110,400	23,170,000	24,520,000	6,000,000	99,800,400		

